

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
ÖĞRETMENLERİNİN MATERYAL TASARIM ÖZ
YETERLİMLİK ALGILARININ ÇEŞİTLİ
DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Hakan ÇİNAR

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

2020

(Her hakkı saklıdır.)

|

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ BİLİM DALI

**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLERİNİN MATERYAL TASARIM
ÖZ YETERLİK ALGILARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ**

(Investigation of Turkish Language and Literature Teachers 'Material Design Self Competence
Perception From Various Variables)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hakan ÇİNAR

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Fatih VEYİS

Erzurum
Mayıs, 2020

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Hakan ÇİNAR tarafından hazırlanan “Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Materyal Tasarım Öz Yeterlilik Algılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi” başlıklı çalışması 21/05/2020 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Prof. Dr. Halit DURSUNOĞLU
Atatürk Üniversitesi

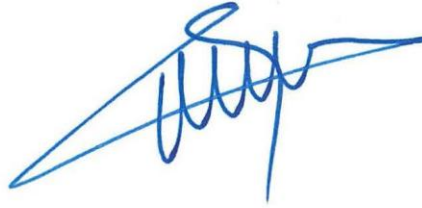
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Fatih VEYİS
Atatürk Üniversitesi

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Murat KACIROĞLU
Erzurum Teknik Üniversitesi

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

29 Mayıs 2020

Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Materyal Tasarım Öz Yeterlik Algılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

21/05/2020

Hakan ÇINAR

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca katkılarını esirgemeyen kıymetli hocam ve danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Fatih VEYİS'e ve bu süreçte sürekli desteğini hissettiğim hocam, Prof. Dr. Halit DURSUNOĞLU hocama katkıları için teşekkür ederim.

Hakan ÇİNAR

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLERİNİN MATERYAL TASARIM ÖZ YETERLİK ALGILARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Hakan ÇİNAR

Mayıs 2020, 78 sayfa

Amaç: Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik algılarının ne düzeyde olduğunu belirlemek, materyal tasarım öz yeterlik algılarının çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi ve sonuçlar doğrultusunda yapılacak çalışmalara yol göstermesi araştırmanın temel amacıdır.

Yöntem: Bu tez çalışması genel tarama türünde betimsel bir araştırmadır. Çalışma, okullardan rastlantısal yolla seçilen ve araştırma sürecinde ulaşılabilen Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri ile yürütülmüştür. Çalışmamız esnasında veri toplama aracı olarak Materyal Tasarımı Öz-yeterlik İnancı Ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler uygun istatistik testler ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Elde edilen verilerden hareketle öğretmenlerin materyal tasarımı öz yeterlik algılarının bağımsız değişkenlerin bazılarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Ancak derste materyal geliştiren öğretmenlerin üç boyutlu materyal tasarlama yeterlik algılarının derste kısmen materyal geliştiren öğretmenler ve geliştirmeyen öğretmenlerden anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Öte yandan öğretmenlerin materyal tasarımı öz yeterlik algılarının derste akıllı tahta kullanım durumları değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Üç boyutlu materyal tasarlama boyutunun ise akıllı tahta kullanım durumları değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Öğretmenlerin materyal tasarlama ile ilgili özyeterlik algılarının hizmet içi eğitime katılma durumu değişkenine göre farklılaştığı görülmüştür. Üç boyutlu materyal tasarlama boyutunun cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı ve ortalamaların incelenmesi ile bu farkın kadın öğretmenlerin lehine olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç: Elde edilen bulgulardan hareketle öğretmenlerin materyal tasarlama ile ilgili özyeterlik algılarının bağımsız değişkenlerin birçoğuna göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ancak öğretmenlerin üç boyutlu materyal tasarlama yeterlik algılarının bağımsız değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri, materyal tasarım, öğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik algıları.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

INVESTIGATION OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE TEACHERS' MATERIAL DESIGN SELF COMPETENCE PERCEPTION FROM VARIOUS VARIABLES

Hakan ÇİNAR

May 2020, 78pages

Aim: The aim of this study is to determine the level of perception of Turkish language and literature teachers' material design self-efficacy, to examine the material design self-efficacy perceptions of Turkish language and literature teachers in terms of various variables and to guide the studies to be carried out in line with the results.

Method: This thesis study is a descriptive research survey type. The study was carried out with Turkish language and literature teachers who were chosen randomly from schools and were available during the research process. Material Design Self-efficacy Belief Scale and personal information form were used as data collection tools during the study. The data obtained were analyzed by appropriate statistical tests.

Findings: According to the data obtained from our study, it was found that teachers' material design self-efficacy perceptions did not differ significantly compared to some of the independent variables. However, it was found that the perceptions of the teachers who developed material in designing three-dimensional material differ significantly from the teachers who developed material and teachers who did not. On the other hand, it was found that teachers' material design self-efficacy perceptions did not differ according to the use of the smartboard in the course. It was found that the dimension of three-dimensional material design significantly differed according to the use of the smartboard variable. It was found that the self-efficacy perceptions of teachers about material design differ according to the variable of participation in in-service training. It was found that the dimension of three-dimensional material design varies significantly according to gender and this difference was in favor of female teachers by examining the averages.

Conclusion: According to the findings obtained as a result of the study, it was concluded that teachers' self-efficacy perceptions regarding material design did not differ significantly compared to most of the independent variables, but teachers' perceptions of the ability to design three-dimensional materials differ significantly compared to independent variables.

Keywords: Turkish language and literature teachers, material design, teachers' material design self-efficacy perceptions.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	viii
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	ix
BİRİNCİ BÖLÜM. <u>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.10</u>	
Giriş..... <u>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.10</u>	
Problem Durumu..... <u>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.10</u>	
Araştırmanın Amacı..... <u>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.10</u>	
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi <u>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.10</u>	
İKİNCİ BÖLÜM ... <u>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.10</u>	
Kuramsal Çerçeve ve Konuyla İlgili Araştırmalar <u>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.10</u>	
Eğitim ve Öğretim Teknolojisi..... <u>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.10</u>	
Öğretim materyali kavramı. <u>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.10</u>	
Öğretimde kullanılan materyal türleri. <u>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.10</u>	
Sözlü yazılı dönem. <u>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.10</u>	
Görüntülü ve sesli araçlar dönemi. <u>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.10</u>	
Programlı öğretim. <u>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.10</u>	
İkilem dönemi. <u>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.10</u>	

Otomasyon dönemi. Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.10

Sibernasyon dönemi. Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.10

Modern eğitim materyalleri..... Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.10

Öğretim Materyali Kullanmanın FaydalarıHata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.10

Öğretim Materyali Hazırlarken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.48

Türkiye’de Öğretmen Eğitimi StandartlarıHata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.48

Öğretmen kavramı..... Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.48

Türkiye’de öğretmen yetiştirme... Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.48

Cumhuriyet döneminde alan öğretmeni yetiştirilmesi. Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.48

Günümüz öğretmen yetiştirme modeli. Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.48

Günümüzde Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştiren kurumlar. Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.48

Öğretmen adaylarına verilen teknolojik dersler ve verilen derslerin içerikleri..Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.48

Türk dili ve edebiyatı öğretmen yeterliklerinin teknoloji bağlamında ele alınması. Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.48

Konuyla İlgili Araştırmalar Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.49

Yöntem Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.49

Araştırmanın Yöntemi..... Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.49

Evren ve Örneklem Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.49

Veri Toplama Teknikleri/Araçları	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.49
Materyal tasarımı öz-yeterlik inancı ölçeği.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.49
Kişisel bilgi formu.	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.49
Süreç/Uygulama.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.49
Veri Analizi..	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.49
Geçerlik ve Güvenirlilik.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.52
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	53
Bulgular	53
BEŞİNCİ BÖLÜM	61
Sonuç ve Tartışma	61
Sonuç.....	61
Tartışma.....	62
Öneriler	65
KAYNAKÇA	66
EKLER	71
EK-1. Kişisel Bilgi Formu ve Materyal Tasarımı Öz-Yeterlik İnancı Ölçeği	71
EK-2. Kişisel Bilgi Formu ve Materyal Tasarımı Öz-Yeterlik İnancı Ölçeği İzin Onayı.....	72
ÖZ GEÇMİŞ.....	74

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Eğitim ve Ders Teknolojilerinin Gelişimi....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.10
Tablo 2. Öğretmenlere Göre Öğretim Materyallerinin İşlevleri.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.10
Tablo 3. Demografik Bilgiler	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.49
Tablo 4. Katılımcıların Materyal Tasarım Özyeterlik İnancına İlişkin Betimsel İstatistikler ve Skewness-Kurtosis Değerleri	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış.49
Tablo 5. Cinsiyete İlişkin Bulgular	53
Tablo 6. Mesleki Kıdem Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları	54
Tablo 7. Mezun Olunan Fakülte Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları	55
Tablo 8. Çalışılan Okul Türü Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları.....	56
Tablo 9. Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular	57
Tablo 10. DersteMateryal Geliştirme Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları.....	57
Tablo 11. DersteAkıllı Tahta Kullanımı Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları	58
Tablo 12. Hizmet İçi Eğitime Katılma Değişkenine İlişkin Bulgular	59

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

Akt.	: Aktaran
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
N	: Kişi sayısı
Ort.	: ortalama
p	: Anlamlılık düzeyi
s.	: sayfa
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler için İstatistik Programı)
Ss	: Standart sapma
ss.	: sayfa sayısı
Top.	: Toplam
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
yy.	: Yüzyıl

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Problem Durumu

Teknolojinin yaşamın her alanında etkili olmaya başlaması ve gelişimine devam etmesinin bir sonucu olarak eğitim ortamları da teknolojik gelişmeleri takip edecek ve teknolojiyi eğitimin amaçlarına hizmet edecek şekilde donatılmıştır. Eğitim ortamlarında yaşanan bu değişim eğitim araç gereçlerini kullanacak kişiler olarak öğretmen yetiştiren kurumlarda ve eğitim yöneticilerinde “Bu teknolojileri benimseyerek uygulayabilecek öğretmenleri de yetiştirebiliyor muyuz?” veya “Öğretmenlerimiz teknolojiyi etkili kullanabiliyormu?” sorularını da akla getirmektedir. Farklı bir açıdan bakılacak olursa, her çağda, çağın sahip olduğu niteliklere göre yetiştirilmesi hedeflenen bireylerin özellikleri de farklılaştığı ve eğitim süreçlerinin de buna göre şekillendiği görülmektedir. Dolayısıyla içinde yaşadığımız çağın gerektirdiği yeterlik ve becerilere sahip bireyler yetiştirmek ve dünya standardını yakalamak da teknolojiyi etkili kullanabilen öğretmenlerle mümkün olacaktır. Bu amaca ulaşabilmek için okullardaki teknolojik altyapının sürekli iyileştirmesi gerekliliğinin yanı sıra, öğretmen rollerindeki değişime bağlı olarak öğretmen yetiştiren kurumların da çağın gereksinimlerine uygun biçimde öğretmen yetiştirilebilmesi için gerekli dönüşümü sağlayabilmesi gerekmektedir. Bir konuyu çok iyi bilmek, o konuyu iyi öğretebilmek anlamına gelmemektedir. Bu nedenle hem öğretmen hem de öğrenci boyutunda eğitim süreçlerine teknoloji entegrasyonu dikkatle ele alınmalıdır (Kurt, 2013).

Teknoloji konusunda yaşanan hızlı değişim ve gelişmeler ülkelerin bu değişimleri takip etmesini zorlaştırmakla birlikte, teknolojiyi üretme ve ürettiğini kullanma konusunda da bir yarışa sokmuştur. Öyle ki ülkeler, teknolojiyi kullanabilme durumlarına göre uygar ve geri kalmış ülkeler olarak addedilebilmektedir. Bu sebeple birçok ülke, diğer ülkelerin gerisinde kalmamak ve eğitim kalitelerini artırmak için üretilen teknolojiyi eğitimlerine uygulamaya çalışmaktadır. Ülkemize de ortaöğretim kurumlarında teknoloji destekli eğitimi sağlayabilmek adına fiziki imkânların (etkileşimi tahta, tablet ve bilgisayar vb.) sağlandığı görülmektedir. Ancak, bu fiziki imkânları eğitim amaçlarına uygun olarak harekete geçirebilecek ve etkin bir şekilde kullanılmasını sağlayacak kişiler olarak öğretmenlerin teknolojik yeterlikleri konusunda kişisel algılarının ne düzeyde olduğunun bilinmesi hem teknoloji destekli eğitimin uygulanabilme durumunu belirleme hem de bu konuda yapılacak bilimsel araştırmalara yol göstermesi bakımından önemlidir. Çağın getirdiği yenilik ve değişimlere uyum

sağlayamamak, eğitim alanında gelişmiş ülkelerle rekabet etmemizi de olumsuz etkileyecektir. Yapılan inceleme ve araştırmalar, akıllı tahtalarda kullanılan içeriklerin büyük çoğunlukla ders kitapları olduğunu göstermektedir. Ayrıca Fatih Projesi'nin bir uzantısı olan EBA (Eğitim Bilişim Ağı) içerik paylaşım portalında yer alan içeriklerin materyal ve çoklu ortam tasarımı bilimsel ilke ve öğelerine uygun olmaması, içeriklerin eğitimin amaçlarına yeterince hizmet etmemesi teknoloji destekli eğitimin iyileştirilmesini bir kez daha önemli kılmaktadır.

Bahsedilen hususlar dikkate alındığında “Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik algıları ne düzeydedir?” sorusu bu çalışmanın problem cümlesini oluşturmaktadır. Çalışmada Erzurum il genelinde görev yapmakta olan Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik algıları çeşitli değişkenler bakımından araştırılmıştır. Araştırmanın alt problemleri şu şekildedir:

1. Öğretmenlerin materyal tasarım öz yeterlik inançları cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
2. Öğretmenlerin materyal tasarım öz yeterlik inançları mesleki kıdemlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
3. Öğretmenlerin materyal tasarım öz yeterlik inançları mezun olunan fakülteye göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
4. Öğretmenlerin materyal tasarım öz yeterlik inançları görev yapılan okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
5. Öğretmenlerin materyal tasarım öz yeterlik inançları eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
6. Öğretmenlerin materyal tasarım öz yeterlik inançları derste materyal geliştirme durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
7. Öğretmenlerin materyal tasarım öz yeterlik inançları derste akıllı tahta kullanım durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
8. Öğretmenlerin materyal tasarım öz yeterlik inançları materyal geliştirme ile ilgili hizmet içi eğitime katılma durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma ile Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik algılarının ne düzeyde olduğunun belirlenmesi amaçlanmaktadır. Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin derslerinde kullanacakları materyalleri hazırlayabilen, düzenleyebilen ve teknoloji destekli materyaller üretebilen bireyler olup olmadıklarının araştırılması

hedeflenmektedir. Bu çalışmanın, gerek millî eğitimde çalışan öğretmenler ve gerekse öğretmen adaylarının materyal tasarlayabilme ve kullanabilmelerine yönelik yapılacak düzenleme ve araştırmalara yol göstermesi bakımından etkili olacağı düşünülmektedir. Yeni teknolojileri üretilen ve teknolojiyi yakından takip eden ülkelerin ekonomik ve sosyal açıdan gelişip büyüdükleri, teknolojiye ve bilime ayak uyduramayan toplumların ise birçok alanda geride kaldıkları görülmektedir. Bu durumdan hareketle Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik algılarının incelenerek ulaşılan sonuçların daha sonra yapılacak çalışmalara yol gösterecek şekilde tartışılması araştırmanın temel amacıdır.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Eğitimde teknolojik faaliyetlerin kullanımının günümüzde sadece nicelik bakımından ele alındığı, eğitim sistemimizde niteliğin ve etkili teknolojik materyallerin nasıl olması ve bunların nasıl geliştirilmesi gerektiği ile çok fazla ilgilenilmediği, teknoloji kullanımının sınıflara akıllı tahta yerleştirmek ve öğrenci ile öğretmenlere de tablet vermek olarak algılandığı görülmektedir. Bu sebeple Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin kendilerine tanınan fiziki imkânları kullanmak amacıyla kendi derslerinde materyal geliştirebilme durumları ve materyal tasarımına yönelik algılarının belirlenmesi, çalışmanın hareket noktasını oluşturmaktadır. Günümüzde öğretmenlerin eğitim ortamlarında var olan imkânları kullanabilmelerini sağlayacak gerekli donanım ve nitelikle yetiştirilmesi oldukça önemli görülmektedir. Bu sebeple öğretmenlerin sahip olması gereken materyal tasarım becerilerine yönelik algılarının araştırılması bu çalışmanın ilham kaynağı olmuştur. Yapılan bu çalışma niteliği itibarıyla “Teknolojilerin daha etkin kullanımına yönelik uygulamalı çalışmalar ve teknolojinin eğitim ortamlarına entegrasyonunu sağlayacak çalışmalar” kapsamında değerlendirilebilir. Yeni teknolojilerin ve teknoloji ortamlarının eğitim ortamına dâhil edilmeye çalışıldığı bir dönemde öğretmenlerin teknolojiyi kullanabilen ve teknoloji destekli materyal tasarlayabilme becerilerinin geliştirilmesine yönelik faaliyetler önemli görülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve Konuyla İlgili Araştırmalar

Eğitim ve Öğretim Teknolojisi

Teknik sözcüğünden gelen teknoloji, insanın doğaya üstünlük kurabilmek amacıyla gerçekleştirdiği eylemlerinde bilimin ve bilimsel çalışmalar sonucu ulaşılan bilgi ve tecrübelerin kullanılmasını esas alan bir disiplin olarak tanımlanabilir. Çağımızın vazgeçilmez bir parçası olarak gündelik yaşamımızda önemli bir yere sahip olan teknoloji, sağladığı kolaylıklar nedeniyle diğer alanlarda olduğu gibi eğitimde de sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra teknolojinin tahrip gücünün farkına varan insanoğlu, onu barışçıl alanlara da tatbik etmek istemiş ve bunun neticesinde eğitimde teknoloji kullanımına ilişkin birçok fikir ortaya atılmıştır. Bu fikirler neticesinde günümüzde eğitimde teknoloji kullanımı çok ileri seviyelere ulaşmıştır.

Eğitim ve öğretim teknolojisi kavramlarını ele almadan önce eğitim, öğretim ve teknoloji kavramlarının ne olduğuna bir göz atalım. Ertürk (1997), eğitimi “*Bireyde kendi yaşantısı yolu ile kasıtlı ve istendik davranış değişikliği meydana getirme sürecidir.*” şeklinde tanımlamaktadır (Akt., Seferoğlu, 2006). Öğretim ise “*öğrenmenin gerçekleşmesi için planlanan, kasıtlı ve sistematik eğitim*” şeklinde tanımlanmaktadır (Demirel, 2003, akt., Seferoğlu, 2006) olarak tanımlanabilir. Fer (2009)'e göre eğitim ve öğretim arasındaki fark çok açıktır çünkü bireyin okul ve okul dışındagerçekleşen ve yaşam boyu süren eğitiminin, bir plan çerçevesinde düzenlenen ve uygulanan tarafı bireyin öğretimini oluşturmaktadır. Bu çerçevede öğretim terimi, eğitim teriminin alt boyutlarından biri olarak kabul edilmelidir.

Teknoloji sözcüğü bir kavram olarak incelendiğinde, makine, işlem, yöntem, süreç, sistem, yönetim ve kontrol mekanizmaları gibi çeşitli öğelerin bu kavramın kapsamına girdiği görülmektedir. Sonuç olarak teknoloji tüm bu öğelerin belirli bir düzen içerisinde bir araya getirilmesiyle oluşan ve bilim ile uygulama arasında köprü görevi yapan bir disiplin olarak tanımlanabilir (Alkan, 1997, akt., Uşun, 2006).

Öğrenme öğretme süreçlerinde teknolojik araçların gerekliliği konusunda gerek yurt içi gerekse yurt dışı çalışmalarda birçok görüş ileri sürülmüştür. Bozcan (2010)'a göre dünyadaki gelişmeleri yakından takip edebilen bilgiyi üreten ve dönüştüren nesillerin

yetişmesi için öğrenme öğretme süreçlerinde teknolojinin sunduğu imknlardan yararlanılmalıdır.

Okulun ğrencileri hayata hazırlamaktan çok hayatın kendisi olduğu ve tüm dünyada dijitalleşme sürecinin hızla devam ettiği düşünüldüğünde, teknolojiden ve çağın gereklerinden kaçmak teknolojiyi yok saymak mümkün olmayan bir durumdur. Okullar teknolojik anlamda değişim ve gelişime sürekli açık olmalı ve bu anlamda eğitim teknolojilerinin verdiği imknlar olabildiğince kullanılmalıdır. Hemen her kaynakta farklı tanımlarına rastladığımız eğitim ve ğretim teknolojisi sık sık karıştırlsa da bunlar iki ayrı kavramı ifade etmek için kullanılmaktadır.

Geleneksel ğrenci-ğretmen etkileşimi geliştirilerek ğrenci-teknoloji etkileşimi ortaya çıkarılmış ve bunun geliştirilmesi için birçok fikir ortaya atılmıştır. Eğitim teknolojisi, bireylerin eğitiminde sürecin olumlu yönde geliştirilmesi için kullanılan tüm yöntem ve tekniklerdir. Diğer bir deyişle eğitim teknolojisi, insanın öğrenmesi olgusunun tüm yönlerini içeren problemleri sistematik olarak analiz etmek, bunlara çözümler geliştirmek üzere ilgili tüm unsurları (insan gücünü, bilgileri, yöntemleri, teknikleri, araç-gereçleri düzenlemeleri vb.) işe koşarak uygun tasarımlar geliştiren, uygulayan, değerlendiren ve yöneten karmaşık bir süreçtir (Alkan, 1998, s.16). Geçmişten günümüze yazı, alfabe, kâğıt, matbaa gibi birçok buluş, eğitimi etkilemiş ve insanoğlu bilginin kaydedilmesi, anlatılması ve yeni nesillere aktarılması için bu buluşları kullanmıştır. Eğitim teknolojisi kapsamında geliştirilen yöntem ve teknikler, genel olarak bütün derslerin öğretimine hizmet etmektedir. Sınıflarda yer alan projeksiyon makineleri ve bilgisayarlar sadece bir derste değil de bütün derslerde kullanıldığı için eğitim teknolojisine bir örnektir.

Öğretim teknolojisi ise, eğitimin bir alt kavramı olarak ğretim disiplinlerinin kendine özgü hususlarını dikkate alarak düzenlenen teknolojiyle ilgili bir terimdir. Öğretim teknolojisinin “dil ğretimi teknolojisi”, “fen ğretimi teknolojisi”, “biyoloji ğretimi teknolojisi” gibi belli disiplin adlarıyla birlikte anılması buna örnektir. Bu terim, ilgili disiplin alanına dair etkili öğrenme ortamları oluşturmak üzere insan gücü ve bunu dışındaki kaynakları amaçlı ve kontrollü olarak birlikte işe koşmayı, öğrenme-öğretme süreçlerini tasarlamayıve değerlendirme ve geliştirme süreçlerinin tamamını içeren sistematik bir süreci ifade etmektedir (Yalın, 2003, s. 5).

Genel bir yapı gösteren eğitim teknolojisi her türlü öğrenme faaliyetlerinde yararlanılan unsurlar olarak ifade edilirken ğretim teknolojisi, bir disipline özgü bilgi, beceri ve değerlerin öğretimine destek sağlayan her şey olarak tanımlanabilir. Diğer bir deyişle bir dersin konularının ğretiminde kullanılan araç-gereçleri genel anlamda ğretim teknolojisi

olarak tanımlayabiliriz. Örneğin, Şeyh Gâlib'in hayatını anlatan bir edebiyat öğretmenin konuyla ilgili olarak derse getirdiği video öğretim teknolojisi iken bunun dışında birçok fonksiyonu yerine getiren ve hemen her derste kullanılan bir araç olan bilgisayar eğitim teknolojisidir. Verilen tanımlardan yola çıkarak eğitim teknolojisi neden ile ilgilenirken öğretim teknolojisi nasıl ile ilgilenir diyebiliriz.

“Eğitim teknolojisi, davranış bilimlerinin iletişim ve öğrenme ile ilgili verilerine dayalı olarak eğitim ile ilgili ulaşılabilir insan gücü ve insan gücü dışı kaynakları, uygun yöntem ve tekniklerle akıllıca ve ustaca kullanıp, sonuçları değerlendirerek bireyleri eğitimin özel amaçlarına ulaştırma yollarını inceleyen bilim dalıdır.” (Çilenti, 1988, s. 29) Öğrenme öğretme süreçlerinin planlanmasında, öğrencilerde kalıcı izli davranış değişikliklerinin oluşmasında ve öğrencilerin etkin katılımlarının sağlanmasında eğitim teknolojilerinin önemi yadsınamaz. Eğitim teknolojileri öğrenme sistemlerini planlayan etkin ve olumlu olduğu kadar öğrencilerin yaratıcılığını da geliştiren bir bilim dalıdır (Carter & Burton, 1988).

Eğitim Teknolojilerinin öğrenme ve öğretme süreçlerinde öğrencilere bilginin edinimi, kullanımı ve dönüştürülmesi noktasında sağladığı yararların yanı sıra ders öğretmenine de etkili bir öğrenme öğretme ortamının oluşması noktasında katkı sağlar. "Eğitim teknolojisi adı altında yaratılan sistemin içinde olan ders araçları; öğretmeni destekleyen araçlar ve öğrenmeyi gerçekleştiren araçlar görevini gerçekleştirir" (Okan, 1983, s. 10).

Ders öğretmeni günümüz eğitim anlayışı içerisinde kendisine verilen rehber olma görevini eğitim teknolojisi yardımıyla sağlıklı bir şekilde yerine getirebilir. Çünkü bu tür ders araçlarının süreç içerisinde kullanılması öğrencinin yaparak yaşayarak aktif bir öğrenme etkinliği içerisinde olmasını sağlar. Şahinkesen (1993)'e göre okul ortamında öğrencilerin daha etkin ve katılımcı olmalarını sağlayan eğitim teknolojilerinden mutlaka yararlanılmalıdır. Bu sayede öğrenme öğretme etkinlikleri belirlenen genel ve özel hedefler doğrultusunda düzenlenir, uygulanır ve geliştirilir (Büyükkaragöz & Çivi, 1995).

Öğrenme öğretme sürecinde eğitim teknolojileri sadece eğitim paydaşlarından öğretmen ve öğrencilere çeşitli fırsatlar sunmaz. Dersliklerin deney sınıflarının donatımı, düzenlenmesi ve birden fazla duyuya hitap edebilecek şekilde zenginleştirilmesini sağlar. “Eğitim teknolojisi, maksatlı ve planlı bir öğretimi meydana getirecek olan öğeleri, en verimli ve etkili olarak hizmete vermeyi öngörür. Bilim ve uygulama arasındaki bağı kuvvetlendirir. Araç, yöntem, personel ve ortam düzenleme ışını gösterir. Bunları sistematize edip bir metodolojiyi oluşturur.” (Tandoğan, 1993, s.7).

Eğitim teknolojileri sayesinde sadece sınıf ortamında değil öğrencilerin sınıf dışında da karşılaştıkları problemleri çözebilmelerinde; analiz, sentez ve değerlendirme düzeyinde

davranışlar geliştirmelerinde öğrencilerin hayal güçlerinin kamçılanması ve bakış açılarının genişlemesinde eğitim öğretim teknolojilerinin kullanımı önemlidir. Eğitim öğretim teknolojileri sayesinde amaçlı ve kontrollü bir öğrenme ortamında ilgili sorunlar analiz edilip çözülebilir (Ergin 1995).

Eğitim süreçlerinin planlanmasında, uygulanmasında, denetlenmesinde; öğrencilerin yaparak yaşayarak bilgiye ulaşmalarında ve ulaştıkları bilgi yapılandırmalarında öğretmenlerin bir rehber görevi üstlenerek öğrencilerin bilgiye ulaşma ve ulaştıkları bilgiyi yapılandırmalarında, öğrencilere çeşitli katkılar sunmalarında eğitim öğretim teknolojilerinin çok ciddi katkılarının olduğunu söyleyebiliriz.

Öğretim materyali kavramı.

Öğretim materyali öğrenme-öğretme sürecinin temel unsurlarından biridir. Kısaca öğretim aracı olarak tanımlanabilecek öğretim materyali, öğretmen tarafından ders ortamında öğrencilere sunulan gerek elektronik gerekse basit malzeme ve kaynaklar biçiminde tanımlanabilir. İşlenen derse ve konuya göre çeşitlilik gösteren bu materyaller, öğretim sürecini olumlu yönde geliştirmek, bilginin algılanmasında somutluk sağlamak, öğretimi zenginleştirmek ve ders süresini verimli kullanmak amacıyla seçilmektedir.

Günümüzde materyal hazırlama ve hazırlanan materyallerin etkili kullanılması eğitim programlarının en önemli konusudur. Öğretim materyalleri öğretmenin yerini alacak bir seçenek olmamakla birlikte konuyu öğrencilere aktarmada öğretmenlere adeta asistanlık yapmaktadır. Bu sebeple öğretmenlerin araçları tanımaları, kullanım özelliklerini bilmeleri önemli görölmektedir. Bununla birlikte öğretmenler, etkili öğretim materyalleri hazırlamalı ya da öğrencilerin bu materyalleri oluşturmasına rehberlik etmelidir.

Öğretim materyalleri öğretim süreçlerinde öğretmenlere; öğrenme sürecinde ise öğrencilere yardımcı olmaktadır. Öğretmen tarafından hazırlanan veya öğrencilere hazırlatılan bu materyaller; basılı materyal, fotoğraf, maket gibi basit nesneler veya daha yüksek teknolojiye gereksinim duyan ses kasetleri, videolar, CD'ler, internet sayfaları ve çeşitli yazılımlar da olabilir.

Öğretim ortamlarında öğrenci ile etkileşim içerisinde olan öğretmen ve araç-gereç gibi ögeler oldukça önemli bir yere sahiptir. Geleneksel öğrenme ortamlarında öğretmen ve ders kitabı temel ögeler olarak yer alırken bilim ve teknolojiye yaşanan değişimler ile birlikte eğitim ortamlarında farklı ve yeni öğretim materyallerinin kullanımı önemli bir gereksinim olarak ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin yalnız öğretmen ya da ders kitabından oluşan bir ortamda ilgilerinin daha çabuk dağılması ve öğrenme-öğretme sürecine edilgen bir şekilde

katılmaları bunun sebebi olarak gösterilebilir. Bu sebeple öğretim etkinliklerinin verimliliğini artıran en önemli öğelerden biri öğretim materyallerinin kullanımudur (Selvi, 2008, s. 168).

Öğretim materyalleri, genel olarak hedefleri gerçekleştirmek için faydalanan araçlardır. Öğretim araçları, başlangıçta tebeşir ve kâğıt, günümüzde ise bilgisayar ve ilişkili teknolojiler olmak üzere basitten karmaşığa doğru bir çeşitlilik gösterir. Materyal oluşturmak için ise birtakım araçlar gereklidir. Radyo, televizyon gibi öğretim amacıyla kullanılabilecek medya araçlarıdır. Yazı tahtası, üzerinde tebeşir ya da tahta kalemıyla bir işlem, resim, grafik, yazı vb. oluşturulduğu zaman bir ders materyali hâline gelmektedir. Asetat kâğıdı üzerine çeşitli yazı, şekil ve görsellerin eklenebildiği tepegözde kullanılabilen bir materyaldir (Yanpar, 2005, s. 9). Bununla birlikte sınıflarda yer alan akıllı tahtalar birer araçtır ve bu araçlarda kullanılacak teknoloji destekli ders içerikleri ise materyal olarak adlandırılır.

Araç ve gereç kavramlarının genellikle aynı anlama gelecek şekilde birlikte kullanılmasına rağmen farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Araç, herhangi bir işi yapma ve öğrenmede kolaylık sağlamak amacıyla kullanılan malzemeler (yazı tahtası, dolma kalem, projeksiyon, akıllı tahta vb.) olarak tanımlanırken gereç ise, bir işin yapılması sırasında kullanılan ve tükenen maddelerdir (tebeşir, mürekkep, pil, deney tüpü vb.) (Sever, 2010, s. 9).

Öğretimde kullanılan materyal türleri.

Gelişen teknolojiyle birlikte günümüzde öğrenme-öğretme sürecinde birçok materyal kullanılmaktadır. Bu materyallerden bazılarının geçmişi çok eskilere dayanırken (yazı tahtası, kitap, kâğıt vb.) bazılarının ise eğitim sürecinde kullanımı henüz yeni başlamıştır (akıllı tahta, projeksiyon cihazı, bilgisayar vb.).

Klasik eğitim materyalleri.

İnsanoğlu doğar, gelişir, büyür ve ölür yaşamını devam ettirirken bazı gereklilikleri yerine getirmesi gerekir. Bu gerekliliklerden en mühim olanlarından biri eğitimidir. Eğitim insanın fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik açıdan gelişmesine katkı sağlayan beşikten mezara kadar devam eden bir süreç olarak tanımlanabilir. Ailede başlayan eğitim, okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, ön lisans-lisans ve daha birçok kademe olmak üzere devam eder.

Geçmişten bugüne kadar nesiller arasında köprü görevi üstlenip bilginin aktarımını sağlayan eğitim, hem değişimin öncüsü olup değişime yön ve biçim verir hem de değişimden etkilenecek yeni bir biçim ve forma dönüşür. Bu anlamda genç nesilleri yetişkinliğe hazırlayan onların çeşitli mesleki roller üstlenmelerini sağlayan, iyi bir vatandaş, iyi bir üretici

ya da tüketici, iyi bir anne baba olmalarına katkı sunan ve her kuşaktan insana hayat boyu öğrenme imkânı sağlayan eğitim kavramı teknolojik anlamda da yeniden ele alınmalıdır.

Günümüz dünyasının beklentileri açısından bakıldığında eğitim, insan hayatında yer edinmiş ve çağın gereksinimlerini karşılayacak istendik davranışların tamamı olarak değerlendirilebilir. Hayatımıza yön verebilmek ve belirli amaçlara ulaşarak hayat felsefesine sahip olabilmek için yaşanan dönemin özellikleri ve beklentileri iyi değerlendirilmeli ve bu uğurda düzenlemeler yapılmalıdır. Eğitim ve öğretim açısından çağın beklentileri ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalı ve gerekirse bu kavramlar yeniden değerlendirilmelidir.

Eğitim ve öğretim süreçleri öğretmen öğrenci, okul, sınıf ve bina gibi unsurları ve bu unsurların etkileşimini doğal olarak içinde barındırmaktadır. “Öğretim, belirli bir öğrenci grubu ve belirli bir içerik için belirli bir ortamda öğrenmenin gerçekleşmesine rehberlik eden ve planlı olarak gerçekleştirilen etkinliklerden oluşan bir süreçtir.” (Fer, 2009, s. 10).

Öğrenme öğretme süreçlerinin düzenlenmesinde uygulanmasında ve bu süreçlerin aşama aşamasistemmatize edilmesinde kara tahtadan etkileşimli tahtaya kadar birçok materyal kullanılmaktadır. Harita, videokaset bilgisayar programı gibi materyaller sayesinde birçok alanda farklı disiplinlerde etkili ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirilebiliyor. Fakat bu materyallerin kullanımı amaca, zamana, sınıf düzeyine ve öğrencilerin hazır bulunuşluklarına göre değişebilmektedir. Materyalin kullanılış amacı öğretilecek konuyla alakalı alt konular arasındaki ilişkileri modellemek ve anlaşılması güç konuları somutlaştırma ve resmetme yoluyla öğrenilmesini kolaylaştırmak da olabilir. Dolayısıyla öğretimin etkililiğini ve verimliliği arttırmak amaca hizmet eden her türlü destekleyici nesne-obje öğretim materyali olarak adlandırılabilir (Fer, 2009, s. 250).

Klasik öğretim materyallerine kaynaklık eden yüzyıllar boyunca eğitime katkı sağlayan teknolojinin tarihi gelişimi kısaca şöyledir:

Zamanla bilek gücünün yerini, teknolojik güç alınca hem zamandan tasarruf sağlanmış hem insan gücüne ihtiyaç azalmış hem de iş verimi artmıştır. İş verimi artınca üretim otomatik olarak artmıştır. Bu durum insanları üretmeye, bir şeyler ortaya çıkarmaya zorlamıştır. Zamanla insanoğlu yeteneklerinin farkına varmış ve yeteneklerini geliştirmek için var gücüyle çalışmıştır. Dolayısıyla öğrenme öğretme alanındaki bilgilerin artması gibi doğal bir sonuç ortaya çıkmıştır.

Yetenekleri gelişen insanın zamanla uğraşları ve ilgi alanları da farklılaşır bu gelişim ve farklılaşmanın insan hayatına katkıları her yönden gözle görülür nitelikte olur, katkı

sağlayan tabaka daha çok üst kesimden olan sanatkârlardır, değişen zamanla çalışmaların daha farklı ve nitelikli olduğu kabul edilir bir durumdur. Değişen ve gelişen dünyada insanların da ihtiyaçları değişmiştir. İnsan hayatını kolaylaştırmak için çeşitli arayışlara girmiştir. Bu arayışlar eğitim öğretimde meyvelerini vermeye başlamıştır. Sınıf ortamında öğretmen ve öğrencinin işini kolaylaştıran materyal tasarımının ortaya çıkarılması elzem bir durum kazanmıştır. Sanatın gelişmesinin, toplumdaki teknik ve endüstriyel değişimleri beraberinde getirdiği, bu değişimlerin insanın öğrenme ve öğretilmesinde kullanılan araç-gereç ve malzeme çeşitliliğini de beraberinde getirdiği hususu Baytekin (2004) tarafından dile getirilmiştir.

Teknolojinin gelişimi ve eğitim-öğretimin gelişimiyle bağlantılı olan yazının nasıl bulunduğu merak konusu olmalıdır. Çünkü yazının bulunması birçok değişim ve gelişime önayak olmuştur. Bu merakı da ancak Mezopotamya’da yaşayan,yazıyı bulan Sümerleri ve onların yaşam tarzlarını inceleyerek gidermek mümkündür.

Dünyada her icat insanın ihtiyacına binaen ortaya çıkmıştır. İnsanoğlu neye çok ihtiyaç duymuşsa onunla ilgili bir buluşu ortaya çıkarmak için bir buluşun peşine düşmüştür. İlk çağlarda insanların sosyokültürel bilhassa ekonomik ihtiyaçlarından ortaya çıkmış bir buluştur. Baytekin (2004)’e göre Sümerler ticaret yaparken ürünlerin sayımını, türünü ayırmak, ürünlerin kalitesini birbirinden ayırt etmek gibi ihtiyaçlardan yazıyı bulduklarını belirtmiştir.

Yazının bulunmasıyla birlikte, insanların eğitim görmesi için bugünkü okul adı altında eğitim mekânları açmışlar, toplumda en başarılı bireyleri öğretmen olarak bu mekânlarda görevlendirmişler ve bu dersliklerde eğitim öğretim materyallerini kullanmaya başladıkları söylenebilir.

Eğitim teknolojisi çeşitli bilim adamları tarafından sınıflandırılmıştır. Cevat Alkan (1995)’inevrelere göre sınıflandırması aşağıda verilmiştir. Bu sınıflandırmaya daha sonra yeni gelişim dönemleri de eklenmiştir (Baytekin, 2004, s. 22).

Tablo 1. *Eğitim ve Ders Teknolojilerinin Gelişimi*

Sözlü Yazılı Dönem	Görüntülü Sesli Araçlar Dönemi	İkilem Dönemi	Otomasyon Dönemi	Sibernasyon Dönemi
1. Yazı Öncesi	1. Görsel işitsel araçlar	1. Ferdi öğretim	1.Ferdi ve toplu öğretimin bütünleşmesi	1. Bilişim dönemi
2. Yazı ve bulunuşundan sonra	2. TV başlangıcı	2. Toplu öğretim	2. Yapay zekâ	2. Bilgisayar destekli öğretim

3. Matbaa bulunuşu ve sonrası	3. Programlı öğretim	3. Bilgisayar	3. İnternetli öğretim
			4. Uydu yayınları

(Alkan & Baytekin, 2004, s. 23).

Sözlü yazılı dönem.

Yazı öncesi.

Yazı öncesinde toplumlar genç nesillerine sözlü anlatımlarla, araçları bizzat kullanarak ve uygulamalı biçimde, usta-çırak ilişkisi düzeyinde öğrenmeyi ve eğitimi sunarken çeşitli araç-gereçler kullanmışlardır (Baytekin, 2004,s. 23). Buradan da anlaşılacağı gibi yazı öncesi dönemde eğitim ve öğretimde materyal olarak doğal çevredeki canlı cansız bütün varlıklar kullanılmıştır. Eğitim öğretim ortamında kullanılan bu türdeki otantik materyallerin uygulamalı olarak kullanımıyla konular somutlaştırılmış ve daha kalıcı bir öğrenme gerçekleştirilmiştir.

Yazı ve bulunuşundan sonra.

İnsanlık ilk önce meramını ifade etmek istediği canlı cansız varlıkların resmini çizmiş “piktogram” adı verilen bir türlü yazı ortaya çıkarmış, bu durum Sümerler tarafından yazının icadını bulmaya vesile olmuştur. Yazının icadından sonra ise dünyada hızlı bir değişim süreci yaşanmış ve teknolojik gelişmelerin önü açılmıştır. Teknolojik gelişmelerin eğitimde kullanımı ise ilk etapta üzerine yazı yazılan nesnelerin eğitim-öğretim ortamlarında kullanılacak şekilde geliştirilmesi şeklindedir. Böylece yazının bulunmasıyla eğitimde kullanılan materyallerin çeşitliliği artmış ve eğitim-öğretim daha anlaşılır daha basit ve daha nitelikli hâle gelmiştir. Öyle ki Bayındır & Arıcı (2015), yazının icadıyla da teknoloji ve eğitimdeki ilerlemelerin hız kazandığını bu ilerlemelerin başında tabletlerin, kum havuzlarının, tahtaların, taşların, dolayısıyla üzerine yazı yazılan şeylerin tasarım süreçleri de gelişmeye başladığını söylemişlerdir.

Matbaa bulunuşu ve sonrası.

Yazının insan yaşamında yaygınlaşmasıyla birlikte yazılı kaynakların da daha çok insana ulaşabilmesi adına baskı teknikleri geliştirilmeye başlanmıştır. Bu konuda ilk olarak Avrupa’da ağaç oyma baskının 1423’te kullanıldığı söylenir. Johann Gutenberg ise 1441’de matbaanın kurucusu olarak anılır. Rönesans ve reformdan (1452) sonra, öğrenme ve öğretimin okul boyutundaki öneminin Avrupa toplumunca kabul edilmesiyle eğitim ortamlarına yönelik öğretim materyalleri geliştirmenin önemi de artmıştır. 1457’de ise Jhonnese Gutenberg ilk gelişmiş matbaada kitap basar (Baytekin, 2004, s. 24). Bu sayede matbaa öğretim materyali

ihtiyaçlarının giderilmesinde önemli bir ihtiyaç karşılamıştır. Bu süreçte matbaada kitaplar basılmış, insanlar bilgi ve düşüncelerini paylaşabilme imkânı bulmuştur. Kitapların basılması sadece bilgi ve düşüncelerin öğrenilip aktarılmasına değil aynı zamanda öğrenimin kalıcı hâle gelmesine de zemin hazırlamıştır.

Görüntülü ve sesli araçlar dönemi.

Görsel ve işitsel araçlar.

Görsel ve işitsel materyallerin gelişmesi öğrenmede daha fazla duyu organına hitap etmesinin yanında öğretimin kalıcı hâle gelmesini öğrenmenin daha hızlı ve kolay gerçekleşmesini sağladığı söylenebilir. Görsel nesnelerin bireyin birden fazla duyusunu harekete geçirmesiyle bireyde daha çabuk ve kalıcı bir öğrenme gerçekleşebilmektedir.

TV'nin başlangıcı.

TV'nin radardan esinlenerek ortaya çıkması birçok sanayici ve ticaret adamının gözünü ona çevirmesine neden olmuştur. Daha sonra eğitim ortamında öğretimsel ve eğitsel etkinliği kabul edilmiştir (Baytekin, 2004, s. 25).TV teknolojisinin gelişmesi, eğitim ortamında kullanılabilmesini sağlamıştır. Bunun sebebi ise eğitim ve ğretimi TV aracılığı ile daha geniş kitlelere yaymaktır. Günümüzde TV üzerinden uzaktan eğitim faaliyetlerinin yrtldği ve TV'nin eğitimde önemli bir yer edindiği söylenebilir.

Programlı ğretim.

1950'li yıllardan itibaren kişilerin bireysel öğrenmeleri üzerine çalışmalar yapılmakta ve her bireyin kendi öğrenim gücü ve hızına göre program geliştirme çabalarına rastlanmaktadır. Kendi kendine öğrenme, otomatik öğrenme ve makinelerle öğrenme gibi adlarla anılan bu öğrenme anlayışı eğitimin bir program erevesi etrafında ele alınması açısından önemli bir yere sahiptir. (Baytekin, 2004, s. 25).Eğitimde yapılan bu uygulama bireysel öğrenmelere büyük oranda katkı sağlamıştır. Öğrencilerin artmasına karşılık bir ğretim sorunu olan öğrenmeyi öznel hâle getirmesinden ötürü eğitime yadsınamaz bir kolaylık sağlamıştır.

İkilem dönemi.

Ferdi dönem.

Öğrencilerin kabiliyetlerine ve başarılarına göre okullara yerleştirilmesinin 1900'l yıllara kadar dayandığı belirtilmektedir (Baytekin, 2004). Bundan hareketle bireyselliğin önemli olduğu bu dönem günümüz ğrenci merkezli eğitimle benzerlik gösterdiği

söylenbilir. Öğrencilerin ilgi ve istidatlarına göre eğitim-öğretim faaliyetleri günümüzde de halen çok rağbet gören bir eğitim anlayışıdır. Meslek liseleri, fen liseleri, güzel sanatlar lisesi, spor liseleri öğrencilerin ilgi ve istidatlarına göre şekillenen okullardan bazılarıdır.

Toplu öğretim.

İlk defa Amerika’da hayata geçirilen toplu öğrenmenin avantajlarından biri eğitimde sağlanan kolaylıktır. Bu kolaylık şöyle açıklanabilir: Bir öğretmen sınıfta birden çok öğrenciye hitap ederek toplu öğrenmeyi gerçekleştirir (Baytekin, 2004). Bu durum zamandan tasarruf edilmesine katkı sağlamanın yanında toplu öğrenen öğrencilerin birbirleri ile kaynaşıp yardımlaşma, sosyalleşme, birlikte bir işi tamamlama vb. değerleri özümsemelerine de yardımcı olmaktadır.

Otomasyon dönemi.

Ferdi ve toplu öğretimin birleştirilmesi.

Değişen ve gelişen dünyada her şey yeniden şekillenir ve değişime uğrar. İnsanların temel ihtiyaçları, gereksinimleri zamana göre çeşitlilik kazanır. Dünya üzerindeki teknolojik gelişmeler eğitim-öğretim programlarında değişime ve yeniliğe vesile olmuştur. Bu gereksinimlerle beraber okullardaki öğretim programları ihtiyaca göre yeniden düzenlenir. Bu bakımdan bilgisayar teknolojisinin yanında sanayide ve makineleşme alanında da nitelikli insan gücüne ihtiyaç duyulmuş ve öğretim süreçleri bireyin becerileri ve toplumun ihtiyaçları konusunda birleşme yoluna girmiştir.

Yapay zekâ (ArtificialIntelligence-AL).

Eğitim süreçlerinde yazının icadı ve matbaanın gelişimi ile başlayan teknolojik ilerlemeler de zamanla gelişip evrilmiş ve her aşamada teknoloji, eğitimdeki yerini korumuştur. Bilgisayar teknolojisinde ve eğitimde ortaya konulan İnsan davranışlarının bir örneği ya da taklidi olarak tanımlanabilen yapay zekâ, eğitim süreçlerinde insanoğlunun yaratıcılığını ve üretkenliğini geliştirmede önemli bir yere sahiptir (Baytekin, 2004). Yapay zekâ teknolojisinin eğitimde kullanılması aynı zamanda kalıcı, hızlı ve bireye dönük öğrenmenin sağlanmasında da önemli bir yere sahiptir.

Sibernasyon dönemi.

Bilişim dünyası.

2000’li yıllarda teknolojinin, dolayısıyla bilgisayarın hayatımıza hızla girişi birçok yeniliği ve değişimi beraberinde getirmiştir. Bu değişim iş hayatında teknolojinin önemini

artırmıştır. Tüm kamu veya kamu dışı kurum ve kuruluşlar teknolojinin dolayısıyla bilgisayarın etkisi altında girmiştir. Bilgisayarların icadı ve gelişmesi eğitim ortamında bilgi akışını hızlandırıp eğitimi pratikleştirmiştir.

Bilgisayar destekli eğitim.

Baytekin (2004), bilgisayarın okul sistemleri ile binlerce öğrenci için oldukça gerekli olduğunu eğitim-öğretim planı hazırlamada öğretmen ve öğrenci açısından da faydalı olduğunu belirtmektedir. Bilgisayarın eğitim ve öğretime dâhil edilmesi artık 21.yüzyıl becerisine sahip öğrenciler yetiştirmeye, yaratıcı fikirler geliştirmeye ve yeni ürünler ortaya koymaya zemin hazırlamış, aynı zamanda çağdaş eğitimin gereklerine uygun bir eğitim-öğretim süreci devreye girmiştir.

Yukarıda eğitim teknolojisinin tarihi gelişiminden kısaca bahsedilmiştir. Geçmiş yıllarda eğitimi destekleyen, öğretmene ders anlatımında katkı sağlayan, öğrenimi kalıcı hale getiren klasik öğretim materyalleri ise aşağıda verilmiştir.

Klasik öğretim materyalleri.

Klasik öğretim materyallerinin başında geçmişten günümüze kullanımına hala devam edilen “kara tahta” gelmektedir. Maliyetinin ucuz olması kullanımının kolay olması hızla tüm dünyada yaygınlaşmıştır. Özellikle elektrik bağlantısının olmaması en ilkel sınıf ortamlarında bile kullanımına olanak sağlamıştır. Öğretmenin anlatımını somutlaştıran, zihinde kalıcı izler bırakan etkili sınıf içi materyallerden biridir. Kullanımı dersi sadece somutlaştırmadığı renkli tebeşir ile yazı yazılması, cetvel, pergel ile dersi daha eğlenceli hale dönüştüren pek çok amaç için kullanılan bir iletişim materyalidir. Yani kara tahta sadece öğretmenin ders anlatmasına değil aynı zamanda farklı yöntemler kullanarak öğrencinin dikkatini toplamasına katkı sağlamıştır.

Bir öğretim materyali olarak tahtalar, öğrenci öğrenmesi ve akademik süreçlere katkısı bakımından oldukça önemli bir yere sahiptir. Yeni terminolojiyi tanıtmak, dersi planlamak, bir göreve ilişkin işlem basamaklarını göstermek, yazım çizim işlerini yapmak, kalem-tebeşir tutma becerilerini geliştirmek, bir süreci mantık dizinine sokmak, öğrencinin dikkatini çekmek, algısını canlı tutmak tahtanın kullanım alanları arasındadır (Bayındır & Arıcı, 2015,s.75).

Kara tahta öğretmenlerin ders anlatmasına katkı sağlamasının yanında öğrencinin de gelişimine katkı sağlar. Bu katkılara örnek olarak öğrencilerin yazma becerilerinin gelişmesi psikomotor becerilerinin gelişmesi, tahtaya çıkarak özgüvenlerini pekiştirmeleri vb. sayılabilir.

Kara tahtanın yanında sınıfta bu işlevi bir nebze de olsa gören materyaller de vardır. Bunlara pano diyebiliriz. Yazılan notları bir top iğne ile tutuşturup öğrencilerin öğrenme durumuna katkı sağlar. Öğrencilerin yapmış olduğu her türlü faaliyet (şiir, kompozisyon, düz yazı vb.) buralarda sergilenir. Hatta güncel duruma göre yenileri ile değişim yapılır. Yine son yıllarda teknolojinin de desteği ile kara tahtaların işlevini gören manyetikli tahta veya mıknatıslı dersliklerimizde kullanılmaya başlanmıştır. Kara tahta, pazen tahta, manyetik tahta her ne kadar klasik öğretimin materyallerinden olsa da öğrenmenin büyük bir bölümünü öğrenci bu materyalleri kullanarak pekiştirmektedir.

Zaman sabit tutulmak üzere insanlar:

- * Okuduklarının %10'nunu,
- * İşittiklerinin %20'sini,
- * Gördüklerinin %30'unu,
- * Hem görüp hem işittiklerinin %50'sini,
- * Söylediklerinin %70'ini,
- * Yapıp söyledikleri bir şeyin ise %90'ını hatırlamaktadırlar (Şimşek, 2002, s. 32).

Verilen örnekten anlıyoruz ki öğrenme ortamına ne kadar fazla duyu katılırsa, bir başka ifadeyle öğretim ortamında kullanılan materyal, öğrenenin ne kadar fazla duyusuna hitap ederse öğrenme düzeyi ve kalıcılık o düzeyde artar diyebiliriz. Bu durumda kara tahta ile yapılan öğretim faaliyetlerinin öğrenilme düzeyi ve kalıcılığı da tartışılır.

Kara tahtadan sonra diğer bir klasik öğretim materyali olan ve günümüzde kullanımına hala devam edilen ders kitaplarıdır. Günümüzde öğrencinin en çok ihtiyaç duyduğu materyallerinin başında gelir. Her dersin amacına, hedefine uygun olarak hazırlanırlar. Taşıma durumu olduğundan götürüldüğü her ortamda öğrenciye öğrenme fırsatını verir. Günümüzde de vazgeçilmez bir eğitim materyalidir. Öğrencilerin okuma, yazma, konuşma becerilerine faydalı olan görsel öğretim araçlarını içerisindedir, hatta en önemlisidir. Ders kitaplarından sonra gelen ve görsel zenginliği fazla olan bir diğer öğretim aracı ise gerçek nesneler ve modellerdir.

Yıldız (2004)'a göre öğrencinin sınıf ortamında gerçek varlık ve deney araçlarının eşliğinde ders dinlemesi hem kalıcılığı hem ders karşı güdülenmeyi hem de öğrenmeyi güçlendirir. Bundan dolayı gerçek nesneler ve modeller yaparak öğrenmeyi baz aldığından dolayı çok etkili bir yöntemdir. Öğrenci yaşanan dünya ile öğrenilen varlık hakkında ilgi kurarak gerçek öğrenmeyi sağlar. Mesela, Fen bilgisi dersinde insan vücudunun bölümlerini kitaptan okumak yerine sınıfa bir insan modeli getirip vücudun bölümlerini model üstünde

gösterip tanıtmak öğrenmenin kalıcı olmasını sağlayacaktır. Klasik öğretim materyallerine ek olarak matematik ve coğrafya derslerinde öğrenmeye katkı sağlayan levhaları gösterilebilir.

Levha kalın bir plastik veya kartonun yüzeyine yazı, grafik, fotoğraf yapılarak dersi daha görsel donelerle desteklemek amacıyla kullanılır. Düşünce ve kavramların sözlü iletişimle öğrencilerin zor anlayabilme ihtimallerinden dolayı levhalar hem öğretmenlere hem öğrencilere öğretim açısından kolaylık sağlamaktadır. Örneğin coğrafya dersini öğretmenin sınıfa dünya haritasını gösteren “küre” ile girmesi dersi o nesnenin üzerinde anlatması ile çok kalıcı ve etkili bir öğrenme gerçekleşir. Klasik öğretim materyallerine son olarak resim ve grafikleri ekleyebiliriz.

Yıldız (2004)’a göre resim ve grafikler verilen dersin somutlaştırılması noktasında sık sık başvurulan ve kullanılan bir öğrenme materyalidir. Anlatımı güç akılda kalması zor olan anlatımlarda grafik veya resim yardımıyla daha kalıcı bir öğrenme gerçekleştirilir. Dolayısı ile resim ve grafikler öğrencilerin gördüklerini yorumlamasına, yaratıcı düşünmesine, kavramlar arasındaki ilişkiyi anlamasına ve eleştirel yorum yapabilmesine yardımcı olur.

Yukarıda eğitim teknolojisinin gelişiminden başlayıp klasik öğretim materyallerinin dâhil olduğu eğitim öğretimi destekleyen, dersi anlatmada öğretmene katkı sağlayan öğretim materyallerinden bahsedilmiştir. Her öğreticinin anlatımını destekleyen eğitim-öğretime katkı sağlayan mutlaka bir eğitim materyali olması gerekmektedir.

Modern eğitim materyalleri.

Yansıtıcısız öğretim teknolojileri ve materyallerini on başlık altında toplayabiliriz:

- Basılı materyaller
- Gösterim yüzeyleri
- Resimler
- Gerçek nesneler
- Modeller
- Çoklu ortam setleri
- Alan gezileri
- Sergiler
- Gösteriler
- Ücretsiz ve ucuz materyaller (Kaya, 2006).

Basılı materyallerin temini kolaydır ama bazen ezbere neden olabilir. Alan gezileri ile öğrencilerde kalıcı yaşantı sağlanabilir. Çoklu ortam setleri ilgi çekicidir ama pahalıdır. Modeller ile karmaşık yapılar daha kolay anlatılabilir ama pahalıdır.

Radyo ve teyp materyalleri: Radyo, manyetik ve elektromanyetik dalgalarla sesin iletimini ve dinlenmesini sağlayan iletişim sistemidir. Radyo, kulağa hitap eden ve büyük insan kitlelerini etkileyen bir iletişim aracıdır. Radyo öğretimde sınıf içinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Teyp, ses gerektiren eğitim durumlarında oldukça yararlıdır. Özellikle yabancı dil öğretiminde oldukça sık bir şekilde kullanılmaktadır. Radyo derslerinin birçok faydası vardır. Bunların yanı sıra zararları da vardır. Öğrenciler üzerine denetim sağlayamama ve dönüt alamama zararlarından bazılarıdır.

Eğitsel TV yayınları: İlk makaralı film 1888 yılında George Eastem tarafından bulunmuştur. Bazı çocuk programda çocuklara harfler, geometrik şekiller, sayılar öğretilmiştir. TV yayınlarının her yerde izlenmiyor oluşu ve tek yönlü bir iletişim aracı oluşu bu eğitim materyalinin olumsuz yönlerindendir.

Bilgisayarlı öğrenme materyalleri: Bilgisayar, kendine önceden yüklenmiş program gereğince çeşitli bilgileri ve verileri uygun ortamlarda saklayan ve işlemleri yapan; çok hızlı çalışan elektronik bir aygıttır. Veri tabanları, telekonferans sistemleri, etkileşimli CD'ler bilgisayarla desteklenen öğrenme kaynaklarıdır. Bilgisayar kaynaklı materyaller ile öğrenme daha az sürede gerçekleşir ama fiyatı yüksek gelebilir.

Yansıtıcılar: Yansıtıcılar altı başlık altında incelenebilir.

- **Opak Projektörü:** Saydam olmayan fotoğraf ve resimleri perdeye yansıtarak gösterir.
- **Film Makinesi ve Şeritler:** Film makinesi hareketsiz resimleri hareketli görüntüler haline getiren araçtır.
- **Tepegöz ve Saydamlar:** Bir slayt projektörü çeşididir.
- **Data Show:** Tepegöz ile çalışan bir aygıttır. Video projektörünün alt versiyonudur.
- **Video Projektörü:** Bilgisayara bağlanarak ekranını yansıtır.
- **Konferans Projektörü:** Aynı anda iki farklı yere bağlanarak konferans yapılır. Pek yaygın değildir. Yenidir ve pahalıdır.

PowerPoint: Bu uygulama ile ekran sunuları hazırlanabilir, Web sunuları hazırlanabilir, slayt hazırlanabilir, fotoğraf albümleri oluşturulabilir.

İnternet: Türkiye internete 1993 Nisanından beri bağlıdır. İlk bağlantı ODTÜ'de gerçekleşmiştir. Ülkemizde internet ilkin üniversitelerde yaygınlaşmıştır. İnternet üzerinden

konu katalogları, arama motoru sunan servisler ile bilgiye ulaşılabilir. İnternet önemli bir öğrenme ortamıdır. Daha çok yükseköğretimde uygulanır.

Web Tabanlı Eğitim: Web tabanlı eğitim uzaktan eğitimi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Bir web sitesinin, eğitim sitesi olabilmesi için teknolojik bir altyapı, eğitim yazılımı, akademik personel ve organizasyona gereksinim vardır. Bilginin ağlar (internet) aracılığı ile sunulmasını sağlayan web üzerinden animasyon, resim, görüntü ve çeşitli programlar kullanarak bilgi vermek mümkündür. Eğitimde web uygulamalarının pek çok yararı vardır.

Tarayıcı: resimler, grafikler, fotoğraflar ve benzeri görüntülerin sayısallaşmasını sağlayan bir araçtır.

Bilgisayarlar, kullanıcının sağladığı veriler üzerinde mantıksal ve aritmetiksel işlemler yapabilen ve bu işlemlerin sonucunu saklayarak bilgilere istenildiğinde ulaşılabilmesine imkân sağlayan elektronik bir sistemdir. Diğer materyallere göre öğretim süreçlerinde öğrenci etkileşiminin en yüksek düzeyde sağlayan bir materyal türüdür. Etkin bir şekilde kullanılabilmesi hâlinde öğrencinin dikkat ve performansını en üst seviyeye çıkarabilmektedir.

*Tepegözler,*renkli veya siyah-beyaz renkler kullanılarak hazırlanan saydamların büyüterek yansıtılabilme imkânı tanıyan materyallerdir. Saydam üzerine metin, şekil, grafik veya resimler önceden hazırlanabileceği gibi ders sırasında da doğrudan üzerine yazı ve şekil eklenerek gerektiğinde ise silinebilir. Yazı tahtası gibi kullanılabilen çok yönlü bir araçtır. “Bu cihazlar büyük, parlak ve net görüntü sağladıklarından; tepegöz saydamlarını (ayrıca transparan, asetat, folye gibi terimlerle de ifade edilmektedir) hazırlamak oldukça kolay olduğundan, yaklaşık bütün konu alanlarında büyük gruplara kavramların, işlemlerin ve diğer bilgilerin görsel olarak sunulmasını sağlamaktadırlar” (Yalın, 2003, s. 135).

Fotokopi makinesi ile basılı bir çalışma çoğaltılarak öğrencilerin kullanımına sunulur. Eğitim amaçlı materyal üretmede önemli bir araçtır.

LCD paneli, bilgisayar aracılığıyla her türlü ses, video, görsel ve yazılı materyalleri yansıtan bir eğitim-öğretim aracıdır. Bu panel tepegözle birlikte kullanılır.

Projeksiyon cihazı, bilgisayar ve video görüntülerinin yansıtılmasını sağlar. Bir perdeye yansıtılması ve görüntünün ayarlanması gerekir. Son yıllarda öğrenme-öğretme sürecinde en çok kullanılan materyallerin başında gelmektedir.

Slayt makinası (Dia) slaytların ekrana yansıtılmasını sağlayan araçtır. Belirli bir konudaki resimlerin mercekle büyütülüp, sınıf içerisinde beyaz bir duvar ya da bir perdede

gösteriminde kullanılmaktadır. Bilgisayar teknolojisindeki ilerlemeler nedeniyle eski işlevini yitirmiştir.

Öğretim Materyali Kullanmanın Faydaları

Gelişen teknoloji ile birlikte öğretim materyalleri artmış ve kullanım alanı genişlemiştir. Öğretim materyalinin kullanımı sınıf içinde öğrencinin dikkatini çekme, konuyu somutlaştırarak anlaşılmasını sağlama, öğrencilerin yaşayarak öğrenmesini sağlama, bilgide kalıcılığı sağlama, birden fazla duyuya hitap ettiği için geniş öğrenci kitlelerini etkileme gibi özelliklere sahiptir. Ders ortamında öğretmenin derse hazırlık kapsamında materyallerini önceden hazırlaması, dersi materyallerle desteklemesi, dersi görsel bir şova dönüştürmesi ders boyunca öğrenciyi hem bedenlen hem de zihnen sınıfta tutmuş olur. Ders öğretmenin hangi materyali nerede ve nasıl kullanacağını hangi mesajları vereceğinin çalışmasını önceden yapmış olması gerekir. Öğretmenin materyallerle destekli, görsel ve işitsel araçları kullanarak işlediği ders, materyal olmadan işlenen derse göre daha etkili ve akılda kalıcı olur.

Etkili bir öğrenme öğretme de teknolojinin yadsınamaz bir katkısı vardır. Konunun en derin ayrıntılarının bile görsel donelerle desteklenerek dersin daha verimli, somut ve zevkli işlenmesi noktasında sonsuz katkıları vardır. Görsel materyallerle öğrencinin derse motivasyonunu sağlayarak kalıcı bir öğrenme gerçekleştirilir. Ancak öğretmen önceden planlı bir çalışma yaparak neyi nerde ve nasıl verileceğini önceden planlaması gerekmektedir. Kaldı ki materyal kullanımına hâkim olamayan bir öğretmen gerekli ve kalıcı anlatımı vermek noktasında sıkıntı çeker. Ayrıca materyal kullanımı öğrenmede zamandan da tasarruf sağlar. Sözel mantıkla iki derste anlatacağı konuyu dersin içeriğine uygun materyal kullanımıyla bir derse vererek hem zamandan tasarruf eder hem de kalıcı etkin öğrenmeyi anlatımı yakalamış olur. Eğitimde teknolojiden faydalanma günümüz şartlarına hem uygun hem de gereklidir diyebiliriz. Öğrenci somutlaştırılmış ifadelerle konuyu daha iyi kavrar.

Uşun (2006) öğretim materyallerinin eğitim-öğretime sağladığı yararları şu maddelerle belirtmiştir:

- * Monotonluğu giderir, sıkıcılığı dağıtır, sınıfa canlılık getirir.
- * Öğrenmede zamanı kısaltırlar. Tekrar tekrar kullanılabilir.
- * Unutmayı azaltır. Hatırlamayı sağlar.
- * Bilgiyi tamamlar, pekiştirir ve kalıcılığa yardım eder.
- * Okuma ve araştırma arzusu uyandırır.
- * Bilgilerin kavramlaşmasını, öğrencilerin bilgiyi yorumlamasını kolaylaştırır (s. 83).

Bu maddelerin yanında öğretim materyallerinin öğrenciye birçok yararının olduğu söylenebiliriz. Öğrencinin motivasyonunu artırır, kavramları somutlaştırarak akılda kalıcı olmasını sağlar, kavramlar arasındaki ilişkiyi daha kolay anlamlandırır. Bunun yanında öğretim materyallerinin öğretmene de faydası vardır. Öğretmen, derse olan ilgiyi materyallerle artırabilir. Öğrencinin dikkatini çekerek konunun daha iyi anlaşılmasına yol açar, konunun akılda kalıcı olmasını sağlar. Böylelikle öğretmen sınıftaki otoritesini de sağlamış olur. Eğitim ve öğretimin monotonluğunu gidererek öğretmene de önemli destek oluşturmaktadır (Uşun. 2006 s.83).

Öğretmen mesleki bir yeterlik olarak teknolojik gelişmeleri izlemeli ve bu teknolojilerin derste hangi materyallerle birlikte kullanabileceğini belirleyebilmelidir. Materyal kullanımı sayesinde öğretmen özgüven kazanacağı gibi, dersin daha aktif işlenmesinde de öğretmene yardımcı olur. Öğrencinin hangi materyalle hangi ortamda bilgiyi alabileceğini iyice bilmelidir. Öğretmen öğrencilerin ilgi ve istidatlarına uygun malzemeyi seçip en uygun ortam öğrenciye nasıl verebilmenin planı içinde olmalıdır. Yalın & Kuloğlu (2019)'na göre öğretmen bu süreci iyi idare edebilmeli, öğrenciyi bu ortama hazırlayabilmelidir. Öğretme sürecinde sahip olduğu görevler bakımından öğretmenler daha fazla bilgiyi daha kısa zamanda öğrencilere aktarabilmede gerekli eğitim ortamlarını hazırlayabilmelidir.

Materyal kullanan öğretmen kullanmayan öğretmene göre öğrenciyi derste daha aktif tutar ve öğrenme daha zevkli ve kalıcı olur. Görülen o ki öğretmen materyal kullanımına hâkim olmadan etkili bir öğrenme gerçekleşemez. Ne kadar materyal geliştirilirse geliştirilsin öğretmen o materyali kullanamazsa hedefe ulaşmak o kadar güçleşir. Dersin verimliliği öğretmenin ufku kadardır. Bu konuda dersin tek hâkimi öğretmenlerimize önemli sorumluluklar düşmektedir. Yeni çıkan materyalleri izlemek, uygulamasını öğrenmek, çağın en büyük gerekliliği olan teknolojiyi yakından takip etmek en büyük ödevlerinden olmalıdır. Öğretmen araştırmalı, kendini yenilemeli değişen dünya modeli içinde kendine kalıcı bir yer bulmalıdır. Kuloğlu (2019)'na göre öğretmen eğitim-öğretim içerisinde teknoloji ve materyal kullandıkça öğrencilerin kalıcı öğrenmelerinde fayda sağlar. Materyal kullanımı dersin akıcılığını sağlayıp, öğrencilerin derse odaklanmasını etkin hâle getirir.

Öğretim materyallerini kullanmak eğitim programları için çok gerekli ve yararlı bir durumdur. Hızla gelişen ve büyüyen dünyada insanlar birbirleriyle yarışır haldedir. Birinin diğerine üstün gelmesi bilim ve öğrenmeyle doğrudan ilişkilidir. Çağın gereksiniminde olsa gerek tüm dünya bilime yönelmiştir. Burada öne geçilebilecek tek durum zamanı iyi kullanma ile ilgilidir. Öğrenmede zamanı iyi kullanmak, zamandan tasarruf etmek ancak öğrenmede

etkili materyalleri verimli ve etkili kullanmaktan geçer. Derste verilecek mesajı kestirmeden verir zamandan tasarruf sağlayarak dersin geri kalan kısmında konunun pekiştirilmesi için örnek sorular çözme fırsatı verir. Halis & Kuloğlu (2019)'na göre aynı zamanda öğretim materyalleri kullanılarak süre olarak ve kelimeden tasarruf edilir, bilgilerin kafamızda şekil oluşturmaya yarar, daha kolay öğrenmeleri sağlar, öğrencilerin derste aktif olmasını sağlar, odaklanma sorununu ortadan kaldırır, öğretim daha anlaşılır hale gelir ve ders hakkında daha çok alıştırmaya yapmamızı sağlar.

Dünyada hızlı bir nüfus artışı söz konusudur. Artan nüfusa eğitim ortamı hazırlamak ve onlarla tek tek ilgilenmek gittikçe güçleşmektedir. Her öğrencinin anlama algıları da eşit değildir. Sınıfın tamamına etkili ve verimli bir ders anlatmak istiyorsa tüm duyulara seslenmelidir. Öğrencinin birden fazla duyusuna hitap edilebilirse öğrenme-öğretme noktasında o kadar başarıya ulaşmış oluruz ve öğrenilen bilginin unutulması da o kadar güçleşir. Bu yüzden. Küçükahmet (2017) beş duyunun öğrenmedeki önemini şöyle belirtmiştir: Bir öğretmen eğitim-öğretim sürecinde öğrencilerin ne kadar fazla sayıda duyusuna yönelirse o oranda etkili bir öğretim sağlamış olur.

Beş duyunun öğrenmeye etkisi şöyledir:

Görme duyusu	%75
İşitme duyusu	%13
Dokunma duyusu	%6
Koklama duyusu	%3
Tat alma duyusu	%3

Bu verilerden hareketle beş duyudan bir ya da birkaçını kullanabilmek için materyal kullanımı öğretmenin işini kolaylaştırır, sınıftaki her öğrencinin derse katılımını sağlar diyebiliriz. Öğretmen etkili bir öğretim süreci sağlamak istiyorsa görsel-işitsel materyaller işine yarayacaktır. Uşun (2006) “görsel-işitsel araçların faydalı oluşunun temel sebebini bu araçların etkilediği duyu organı yoluyla bir yaşantı ortamı sağlamalarıdır” şeklinde açıklamıştır.

Sınıf ortamında öğrencilerin öğrendiklerini daha iyi hatırlayabilmelerini sağlamak için de çoklu ortamların (çoklu ortam özelliklerini taşıyan öğrenme durumlarının) düzenlenmesi önem taşımaktadır (Seferoğlu, 2006, s.54). Öğretim materyalleri bu yolla bilgiyi öğrenciye ulaştırmada araçtır. Sağlıklı ve yerinde kullanıldığı durumlarda hem öğrenci hem de öğretmen için kolaylaştırıcı rol oynar.

Öğretim materyallerinin eğitim-öğretim sürecinde sağladığı yararlar şu şekilde ifade edilebilir:

1. Öğrenciyi her daim derste canlı tutar
2. Bilginin zihinde kalıcı olmasını sağlar
3. Somutlaştırma yapar
4. Zamandan tasarruf sağlar
5. Dersi verimli ve etkin kullanmaya yardımcı olur
6. Öğrenmeyi alışılmışın dışında verdiği için dersi farklı kılar
7. Beyin jimnastiği yapar, öğrenciyi düşünmeye iter
8. Öğretmene daha bir rahat ders işleme olanağı sağlar. (Karataş ve Yapıcı, 2006).

Materyal kullanımının öğretmenlere zaman konusunda da faydası vardır. Örneğin, akıllı tahtaların yaygınlaşmasıyla öğretmenler büyük ölçüde zamandan tasarruf ederler. Böylelikle öğrenciler sıkılmamış ve derse olan ilgilerini kaybetmemiş olurlar. Öğrencinin ilgisini çeken materyallerle kalıcı öğrenme sağlanabilir. Nitekim istendik davranış sağlamak amacıyla öğrencileri derse getirilen araç ve gereçlerle derste tutmak, derse katkı sunmasını sağlamak, derste uygulama yapmasına fırsat vererek tam öğrenme sağlanabilir(Demirel &Altun, 2014).

Öğrenme-öğretme sürecinde öğretim teknolojilerini kullanmak dersin verimli işlenmesini sağlar. Bilgiye ulaşmayı daha keyifli hâle getirir. Öğrenci isteyerek ve amaçlı olarak bilginin peşinden gider. Tabiki materyaller oluşturulurken insanların farklı farklı yaradılışı ve ihtiyaçları göz önüne getirilmeli, çoklu zekâ anlayışı göz önünde bulundurulmalı ve ona göre materyal tasarımı ve kullanımı sağlanmalıdır.“Daha iyi öğrenme, farklı algılama şekillerine sahip öğrencilerin bireysel öğrenme gereksinimleri doğrultusunda hazırlanmış teknolojiler ve materyallerle sağlanabilir.” (Kaya, 2006, s. 3)

Etkili bir öğretim ortamı için öğretmenin materyal kullanımında belli bir yeterliliğe sahip olması gerekir. Ancak bu yeterliliklere sahip olan, materyallerin nerede ve ne zaman kullanılacağını bilen ona ve göre davranan öğretmen bu konuda etkili olacaktır. Materyal kullanımının faydası da bu yeterliliklere bağlıdır.Kaya (2006)’ya göre öğretmenin teknolojiyi takip etmesi, yapılan yeniliklerden haberdar olması, yaşanan gelişmeleri özümsemesi, hayata geçirmesi öğretmenin kazanması gereken becerilerdir.

Etkili öğretmenlerin eğitim ortamı ve bu ortamda yer alan araç-gereçler açısından sahip olmaları gereken etkili öğretme davranış ve becerilerinden bazıları şunlardır (Açıkgöz &Uşun, 2006):

- 1) Çeşitli araç-gereç ve yöntemlerden yararlanma
- 2) Öğretim ortamını öğrenci katılımını sağlayacak biçimde çeşitlendirme yeteneği
- 3) Film, projektör vb. teknolojik araçlardan yararlanma yeteneği
- 4) Öğretim malzemesinin uygunluğunu değerlendirme yeteneği.(s. 43)

Tablo 2. Öğretmenlere Göre Öğretim Materyallerinin İşlevleri

Öğretim Materyallerinin İşlevleri	$\bar{X}$	Ss
1. İlgi ve dikkat çeker	4.47	0.73
2. Bilgiyi somutlaştırır	4.36	0.80
3. Öğrencileri güdüler	4.33	0.79
4. Dersi eğlenceli kılar	4.30	0.89
5. Etkin katılımı sağlar	4.25	0.83
6. Hedeften haberdar eder	4.24	0.81
7. Ön bilgileri hatırlatır	4.23	0.83
8. İşaret ve ipucu görevi yapar	4.20	0.81
9. Bilgiyi tekrar etme fırsatı yaratır	4.20	0.88
10. Öğrenilen bilgileri kalıcı hale getirir	4.17	0.84
11. Yaşamla ilişki kurma fırsatı verir	4.11	0.87
12. Dönüt ve düzeltme imkânı sağlar	4.08	0.89
13. Bireysel öğrenme fırsatı sağlar	4.02	0.91
14. Zamanı etkili kullanma imkânı verir	4.02	0.94
15. Üst düzey beceri kazandırır	3.99	0.93
16. Sınıf içi iletişimi artırır	3.99	0.93
17. İş birliği yapma ortamı hazırlar	3.97	0.90
18. Araştırma yapmaya teşvik eder	3.92	0.98
19. Derste disiplin sorunlarını önler	3.79	1.05
20. Sınıf yönetimini kolaylaştırır	3.62	1.13

Tablo 2 incelendiğinde; öğretmenler öğretim materyallerinin işlevlerinden ilgi ve dikkat çeker, bilgiyi somutlaştırır, öğrencileri güdüler, dersi eğlenceli kılar, etkin katılımı sağlar, hedeften haberdar eder, ön bilgileri hatırlatır maddelerine kesinlikle katıldıkları görülmektedir (Şahin, 2014, s. 1002). Yaygın ve kolay ulaşılabilen materyallerin öğretmenin işini kolaylaştırdığını ve zamanı tasarruflu kullanmasını sağladığı söylenebilir. Öğrencilerin somutlaştırma ve yorumlama becerilerini harekete geçirdiği, somutlaştırdığı bilgiler

arasındaki ilişkiyi veya farkı kavramasına yardımcı olduğu, bilginin kalıcılığını sağladığı, eğlenerek öğrenmelerin sağlandığı; görsel araç ve gereçler beş duyuya hitap edebildiği için bilgiyi daha çok öğrenciye iletmede önemli olduğu yapılan araştırmada ulaşılan önemli sonuçlar arasındadır (Şahin, 2014).

Öğrenme-öğretme sürecinde hem öğretmene sağladığı kolaylıklar hem de öğrenci performanslarını çok üst seviyelere çıkarması sebebiyle materyal kullanımı önemli görülmektedir. Derslere ve konulara göre çeşitlilik gösteren materyallerden her biri, farklı öğrenme durumu için kullanılmaktadır. Teknolojinin de gelişmesiyle ders ortamlarına giren kimi materyaller sadece öğrenme başarısını artırmakla kalmamakta öğrencinin değişen ve gelişen dünyaya daha kolay entegre olabilmelerini sağlamaktadır.

Eğitim sürecinde kullanılan materyallerin faydaları şu şekilde sıralanabilir:

1. *Çoklu öğrenme ortamı sağlarlar:* Araç-gereçlerin kullanımı, öğrenme işlemine katılan duyu sayısını artırarak daha fazla ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır.
2. *Öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olurlar:* Farklı öğrenme stil ve ihtiyaçlarına sahip olan öğrenciler aynı öğrenme-öğretme etkinliklerinden eşit derecede yararlanamazlar. Öğrencilerden bazıları dersi ve tartışmaları dinleyerek, bazıları görerek, bazıları okuyarak bazıları da farklı materyalleri inceleyerek daha iyi öğrenirler. Dolayısıyla eğitim sürecinde kullanılan materyal çeşitliliği arttıkça her bir öğrencinin öğrenme ihtiyacına uygun kanal bulunması ihtimali de artacaktır.
3. *Dikkat çekerler:* Geleneksel ders işlemede öğretmen aktif öğrenci pasiftir. Öğrencinin dikkati ve motivasyonu bir yerde düşmektedir. Bundan dolayı görsel ve işitsel materyaller, ders araç-gereçleri ile işlenen ders öğrenciyi derse çekecek farklı duyularına hitap eden bu durum öğrenmeyi sağlayacaktır.
4. *Hatırlamayı kolaylaştırırlar:* Hem görsel hem de sözel olarak sunulan bilgilerin hatırlanma ihtimali daha yüksektir. Yapılan araştırmalara göre somut kelimeler, soyut kelimelerden; resimler de kelimelerden daha fazla hatırlanmaktadır. Bir kavramın hem sözel hem de görsel olarak kaydedilmesi, kavram hakkında bir şeyler okunduğunda görüntüsünün, görüntüleri ile karşılaştırıldığında sözel açıklamalarının hatırlanması ihtimalini artırmaktadır.
5. *Soyut şeyleri somutlaştırırlar:* Materyallerin, eğitim sürecindeki en büyük fonksiyonlarından biri soyut ve karmaşık olan kavramları basitleştirmesidir.
6. *Zamandan tasarruf sağlarlar:* Öğrenme-öğretme sürecinde materyal kullanımından beklenen en büyük yarar zamandan tasarruf sağlanmasıdır. Anlatarak veya çizerek çok

uzun zaman alacak konular perdeye yansıtılan bir resim sayesinde kolayca aktarılmış olur.

7. *Güvenli gözlem yapma imkânı sağlarlar:* Film projektörleri ve videolar özellikle sınıfa getirilmesi imkânsız veya tehlikeli cisim, olgu veya olayların kolayca ve güvenli olarak gözlemlenmesini sağlar.
8. *Farklı zamanlarda birbirleriyle tutarlı içeriğin sunulmasını sağlarlar:* Görsel ve işitsel araçların etkili kullanımı unutmama ve hatırlayamama gibi bellek problemleriyle başa çıkılmasını sağlar. Farklı sınıflardaki öğrencilerin aynı öğretim içeriğini almalarını sağlar.
9. *Tekrar tekrar kullanılabilirler:* Etkili bir materyal farklı zamanlarda ve ortamlarda tekrardan kullanılabilir.
10. *İçeriği basitleştirerek anlaşılmasını kolaylaştırır:* Etkili bir araç-gereç görülemeyecek kadar küçük bir nesneyi büyütür ve onun öğretilmesini kolaylaştırabilir (Yalın, 2003, s. 83).

Öğretim Materyali Hazırlarken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Materyal günümüzde etkili ve verimli ders işlemede, öğrenciyi güdüleyen, dikkatini canlı tutan yazılı ve sözlü araç-gereç, belgelerin tümüne deriz. Malzeme bu materyallerin hazırlanmasında faydalanılan kaynaklara denir. Öğretim materyalleri ise öğrenme süreci içerisinde öğretmen tarafından değişik ortamlarda öğrencilere sunulan araçlardır.

Öğretim materyalleri için Uşun, “Öğrenme ve öğretme yaşantıları içeriğinin yapı ve düzenini ifade eden genelde ucuz ve geçici nitelikte öğrenme ve öğretme yardımcılarıdır.” (2006, s.8) tanımını yapmaktadır.

Günümüzde materyaller çoğu zaman öğretmeni destekleyerek öğrenimi kolaylaştırıcı niteliktedir. Fakat aynı zamanda materyaller bazen direkt aktarıcı olarak da kullanılabilir. Öğretim materyalleri öğretmen merkezli olabileceği gibi öğretmeni destekler nitelikte de olabilir. Günümüzde EBA buna örnek verilebilir. EBA portalında hazır videolarla dersi daha görsel kılarak öğrencinin dikkatini çekebilir. Bu süreçte öğretmen hem videodan dersi takip edebilme hem de öğrenciyi gözlemlene şansı yakalar. Öğretmen video dışında dersi zevkli hale getirebilmek için çeşitli görsel materyallerden de faydalanabilir.

Fer (2009)’e göre öğretim materyali eğitim-öğretim sürecini verimli geçirmek için kitap, harita, bilgisayar programı, slayt, tepegöz asetatı, video kaseti gibi görsel ve işitsel materyallerle ders zenginleştirilebilir. Kitap, gazete, resimli dergiler, resim, fotoğraf,

haritaların gelişmesi, ses araçlarındaki gelişmeler, öğrenmede daha fazla duyu organına hitap etmeye başlar(Baytekin, 2004, s. 25).

Bir öğretme etkinliği ne kadar duyu organına hitap ederse öğrenme daha iyi daha kalıcı olmaktadır. Her öğrencinin yeteneği farklıdır. Öğrenciye uygun materyal tasarlamak en önemli ilke olmalıdır. Bunun yanında materyalleri iyi derecede kullanabilmek için materyale hakim olmak, özelliklerini özümsemek, öğretme programını hazırlamak, öğretim ilkelerini iyi bilmek gerekir. Bizi hedefe götürecek materyali seçmek ve uygulamak en mühim noktadır.

Öğretim materyallerinin hazırlanması ve seçilmesisüreçlerinde etkililiği artırabilmek adına bazı ilkelerin kontrol edilmesi gerekmektedir. Bu amaçla öğretmenlerin materyal hazırlama sürecinde aşağıdaki soruları cevaplandırılması gerekir.

1. Materyal, eğitim programıyla uyumlu ve programı destekleyici nitelikte midir?
2. Materyalde bulunan bilgiler doğru ve güncel midir?
3. Materyalin anlatımı açık ve anlaşılabilir mi?
4. Materyal, öğrenciyi güdüleyici ve ilgisini çekici nitelikte midir?
5. Materyal, öğrencinin derse katılımını sağlayabilmekte midir?
6. Materyal teknik özellikleri açısından yeterli midir?
7. Materyalin etkinliği konusunda önceden elde edilmiş bilgiler var mı?
8. Materyal, içerik açısından tarafsız ve öğretimsel nitelikte midir?
9. Materyalin kullanımı için gerekli kullanım kılavuzları (öğretmen-öğrenci) ve yazılı dokümanlar var mı? (McAlpine&Weston, 1994, ss. 19-30).

Modern eğitim sisteminin vazgeçilmez unsuru olan materyaller hazırlanırken belirli ilkeler göz önünde bulundurulmalıdır. Her ders ve konunun materyalleri farklı olabilmektedir. Bu materyaller genel olarak öğretmen tarafından hazırlanmaktadır. Günümüzde geleneksel öğretmen-öğrenci etkileşiminden farklı olarak öğrenci-materyal etkileşimi çok daha ön plandadır. Öğretmen bu noktada materyalleri hazırlarken öğrenci seviyelerini göz önünde bulundurmalı ve ona göre bunları hazırlamalıdır.

Yanpar (2005)'a göre:

- Öğretim materyali basit, sade ve anlaşılır olmalıdır.
- Öğretim materyali, ders programlarını desteklemeli, dersin hedef ve kazanımlarına uygun bir şekilde hazırlanmalıdır.
- Öğretim materyali, dersin konusuna dair bütün bilgileri içermemeli önemli ve özet bilgilere yer verilmelidir.

- Öğretim materyalinde kullanılan görseller (resim, grafik, renk vb.) önemli noktaları vurgulamada kullanılmalı, aşırı görsel kullanımından kaçınılmalıdır.
- Öğretim materyalinde yer alan yazılar ile görsel-işitsel öğeler, öğrencinin pedagojik özellikleriyle uyumlu olmalıdır.
- Öğretim materyali, öğrenciye konuyla ilgili alıştırma ve uygulama imkânı sağlamalıdır.
- Öğretim materyalleri mümkün olduğunca gerçek hayatı yansıtmalıdır.
- Öğretim materyali her öğrencinin erişebileceği ve kullanabileceği şekilde açık olmalıdır.
- Materyaller hem öğretmenin hem de öğrencinin rahatlıkla kullanabildiği düzeyde basit olmalıdır.
- Tekrar kullanıma imkân verecek dayanıklı materyaller hazırlanmalı, tek seferlik kullanımda zarar görmemelidir.
- Öğretim materyalleri, gerekli görüldüğünde geliştirilebilir ve güncellenebilir olmalıdır.
- Materyallerin hazırlama ve kullanma kılavuzları oluşturulmalıdır. (s. 155)

Türkiye’de Öğretmen Eğitimi Standartları

Öğretmen kavramı.

Öğretmen sözcüğü “Mesleği bilgi öğretmek olan kimse, hoca, muallim, muallime” (Akalin,1841) anlamına gelmektedir. Öğretmenler, insanın kendini geliştirmesinde önemli görevler üstlenir. Nurettin Topçu’nun dediği gibi “Âdemoğlunu beşikten alarak mezara kadar götürüp teslim eden, dünyanın en büyük mesuliyetine sahip insan muallimdir.” (Topçu, 1960 s.71) Öğretmenlerin okulda ve çevrede çeşitli rolleri vardır.

Türkiye’de öğretmen yetiştirme.

Günümüzde öğretmen yetiştirme misyonunu ülkemizin dört bir yanındaki üniversitelerimize bağlı olan eğitim fakülteleri üstlenmiştir. Aktif eğitim faaliyetlerine başlayan ilk eğitim fakültemiz Ankara Eğitim Fakültesi’dir. Fakülte 109 öğrenci ile eğitim faaliyetlerine 1965-1966 eğitim-öğretim dönemine başladığı görülmektedir. Modern anlamda eğitim toplumumuzda ilk olarak Tanzimat Dönemi’nde görülmeye başlamıştır. Bunun öncesinde Osmanlı Devleti’nin eğitim yükünün büyük bir kısmını medreseler üstlenmekteydi. Fakat bu dönemde batılı tarzda öğretim yapan bazı özel kurumlarda bulunmaktaydı, bu kurumlara ek olarak dini temelleri olan tekkeler, asker yetiştirme amaçlı askeri mektepler, azınlıklar tarafından oluşturulmuş mektepler ve devlete bağlı yüksek zümre olarak

nitelendirdiğimiz, genellikle saray ve devlete bağlı memurluk yapması için eğitim faaliyetlerini sürdüren Enderun mektebi bulunmaktaydı.

Cumhuriyet döneminde dal öğretmenini yetiştirilmesi.

Atatürk, Cumhuriyetin kurulmasından önce, 1 Mart 1923'te Türkiye Büyük Millet Meclisinin dördüncü toplanma yılını açarken yaptığı konuşmada, öğretmenlik mesleğinin önemi ve bu alanda yapılması planlanan çalışmaları açıklamaktadır. 13 Mart 1924 tarihinde kabul edilen 439 sayılı “Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu” ilde de öğretmenlik ilk, orta ve yüksek olmak üzere üç kademeye ayrılan ve “devletin genel hizmetlerinden eğitim ve öğretimi yerine getirmekle görevli bir meslek” hâline getirilir. Yasaya göre öğretmen okullarını bitiren kişiler, Bakanlığın belirlediği yere bir yıllığına stajyer öğretmen olarak atanmakta, bir yıl sonra da öğretmen unvanını almaktadırlar. Öğretmen okulu dışındaki okullardan mezun olanlar ise öğretmen olmak istediklerinde yasanın 6. Maddesi gereğince göre sıkı bir elemekten geçirilmektedir. Buna göre ilk olarak Bakanlığın belirlediği bir okulda en az bir yıl staj yapmalarının ardından, okulun öğretmenler kurulundan onayı alınarak adayların Türkçe, fenn-i terbiye (pedagoji) ve felsefe üzerine yapılan sınavda başarılı olmaları gerekmektedir (Akt., Kavcar, 2002, s. 2)

Genel olarak Cumhuriyet döneminde dal öğretmenini yetiştiren üç kurumla karşılaşmaktayız. Bu kurumlar eğitim enstitüleri, yüksek öğretmen okulları, üniversitelerdir.

Eğitim enstitüleri.

Cumhuriyetimizin ilk dönemlerinde dal öğretmenleri yetiştirilmesinde rol oynayan kurumun eğitim enstitüleri olduğunu görmekteyiz, eğitim enstitüleri arasında en öne çıkan enstitü Gazi Eğitim Enstitüsüdür. Enstitülerin oluşmasında temel rol olan ve bu okullara kaynak niteliği taşıyan eğitim kurumuysa 1926 yılında Konya’da açılan “Orta Muallim Mektebi”dir. Bu okul daha sonra başkent Ankara’ya taşınmış, 1928 yılında ilk öğretmenlerini mezun etmiştir. Okulun adı ilerleyen yıllarda “Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü” olarak değiştirilmiştir. Bu okul cumhuriyetimize çok önemli katkılar vermiş, ülkemizin dört bir yanına yetiştirmiş olduğu eğitimcileri göndermiştir.

1977 yılında ülkemizde üç yıllık eğitim enstitüsü sayısı 18’di. 1977-1978 öğretim yılı başında üç yıllık eğitim enstitüsü sayısı 10’a indirildi ve bunlarda öğrenim süresi dört yıla çıkarıldı (Ankara Gazi, İstanbul Atatürk, Balıkesir Necati, İzmir Buca, Bursa, Diyarbakır, Konya Selçuk, Trabzon Fatih, Samsun, Erzurum Kâzım Karabekir). 1978-1979 öğretim yılında alınan bir kararla, eğitim enstitülerinin adları “yüksek öğretmen okulu” olarak

değiştirildi. Bu kurumlar, 20 Temmuz 1982’de “eğitim fakültesi” adıyla üniversitelere bağlandı (Kavcar, 2002, s. 3).

Yüksek öğretmen okulları.

Öğretmen yetiştirmede önemli kurumlardan biri de yüksek öğretmen okullarıdır. Bu okulların temelli 1980’de Osmanlı devletinde kurulmuş olan “Darülmuallimin-i Âliye”dir.

Bu okulun öğrencileri alan eğitimi üniversitenin ilgili fakülte ve bölümlerinde, öğretmenlik meslek bilgisi derslerini ise yüksek öğretmen okulunda alıyorlardı. İlk uygulamada verimli sonuçlar alınması üzerine, İstanbul’daki tarihsel yüksek öğretmen okulu da Milli Eğitim Bakanlığı tarafından aynı modele dönüştürüldü. 1964 yılında İzmir’de de aynı modele göre bir yüksek öğretmen okulu açıldı, orası yalnızca fen koluna öğrenci aldı. Böylece, Türk milli eğitiminde nitelikli öğretmen bakımından büyük bir canlılık salandı. Ancak 1974’ten sonrakendini gösteren olumsuz gelişmeler sonucu, 1978 yılında yüksek öğretmen okulları kapatıldı ve bu okullar da tarihe karıştı (Kavcar, 2002, s. 3).

Üniversiteler.

Günümüzde öğretmen yetiştirme görevini üniversitelerimizin eğitim fakülteleri gerçekleştirmektedirler. Bu okullara 1955 yılından sonra fen-edebiyat fakülteleri de eklenmiştir.

Günümüz öğretmen yetiştirme modeli.

Cumhuriyetimizin kurulduğu zaman uzun bir süre her konuda belli bir düzeyde bilgi birikimine sahip “her şeyi bilen öğretmen” modelini yetiştirme amacı gütmüştür. Öğretmenlerden halkın ateşleyici gücü olması istenmiştir, halkı doğru davranışlara yönlendirmek ve örnek bireyi oluşturmak esas olmuştur.

1998 yılında YÖK/Dünya Bankası Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Projesiyle beraber eğitim fakülteleri yeniden planlanmıştır. Bu yeniden planlanmanın gerekçesi olarak şu noktalar ileri sürülmüştür.

- (a) Varoluş amacı “gereksinim duyulan alanlarda nitelikli öğretmenleri yetiştirme” olan eğitim fakülteleri, bu amacından “bilim ve temel araştırma yapma” doğrultusunda sapmıştır.
- (b) Eğitim fakültelerinde uygulanan alan öğretmenliği ile fen edebiyat fakültelerinin programları arasında çoğu yönden benzerlikler oluşmuş ve bu fakülteler arasında etkili bir işbirliği sağlanamamıştır.
- (c) Eğitimde öncelikli olarak ihtiyaç duyulan sınıf öğretmeni ve okul öncesi öğretmenlerinin yetiştirilmesinde yetersiz kalınmıştır.
- d) Eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarının “alan öğretimi” konusundaki eğitimleri ihmal edilmiş ve yetersiz kalmıştır.

(e) Yükseköğretim Kurulu ve Milli Eğitim Bakanlığı arasında sağlıklı ve verimli bir işbirliği sağlanamamıştır.

(f) Öğretmen yetiştirme konusundaki “Sertifika Programları”, eğitim fakültelerine para kazandırma araçları olarak görülmeye başlanmış, bu sebeple Milli Eğitim Bakanlığı tarafından istihdam edilmesi mümkün olmayan alan mezunlarına dahi sertifikalar verilmiştir.

(g) Milli Eğitim Bakanlığı, elindeki yurt dışı burs olanağını daha çok fen bilimleri ve mühendislik bilimleri alanlarında kullanmıştır.

(h) Eğitim fakültelerinin kaynakları nitelikli öğretmen yetiştirme doğrultusunda değil, temel araştırmalar yapma amacıyla kullanılmıştır.

(ı) Eğitim fakülteleri öğretmen yetiştirme programlarındaki dersler, bu derslerin konu ve içerikleri ile bütünsellik özellikleri açısından gereken nitelik ve özelliklere sahip öğretmenleri yetiştirmekten uzaktır (Akt.,Üstüner, s.6).

Günümüzde Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştiren kurumlar.

Günümüzde edebiyat öğretmeni yetiştiren kurumlar üniversitelerimizin eğitim fakülteleridir. Fakat eğitim fakülteleri dışında fen edebiyat fakültelerinden mezun olanlarda daha sonra formasyon alarak öğretmenlik yapabilmektedirler. Güncel durumda ülkemizde 8 eğitim fakültemizde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği bölümü bulunmaktadır. Bu fakültelerin bulunduğu üniversiteler Marmara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Dicle Üniversitesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi.

Öğretmen adaylarına verilen teknolojik dersler ve verilen derslerin içerikleri.

Günümüzde öğretmen yetiştiren okullarda verilen, ana konusu teknoloji olan iki ders vardır. Bunlardan biri Bilişim Teknolojileri (ya da Temel Bilgi Teknolojileri) ve diğeri Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımıdır.

Temel Bilgi Teknolojileri dersi içerik olarak; bilgisayara giriş (bilgisayarın tarihçesi yapısı ve bileşenleri, bilişim sistemleri), işletim sistemleri (Windows, Mac Os, Linus, Pardus), ofis yazılımları (Word, Excel, Powerpoint kullanımı), e-posta ve kişisel iletişim, internetin etkin kullanımı ve internet güvenliği, ağ teknolojileri, bilgisayar donanımı, sosyal medya, özel uygulama yazılımları, bilişim hukuku ve etiği, e-öğrenme uygulamaları, e-devlet uygulamaları, ağ güvenliği ve günümüzde bilişimin stratejik teknolojileri konularını ihtiva eder(Yılmazel, 2013). Trakya Eğitim Dergisi’nde yayınlanan bir araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının Bilişim Teknolojileri dersini önemli gördükleri belirlenmiştir. Bu kapsamda öğretmen adaylarının ağırlıklı olarak mesleki anlamda nitelikli olma, çağa uyum sağlama ve hayatta yardımcı olacak bilgiler öğrenme bağlamında söz konusu dersi önemli gördükleri anlaşılmıştır (Haseski,2019s. 675).

Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı dersi, içeriğinde; eğitim teknolojisi kavramını, eğitim ortamları, araç gereç, materyal gibi alt kavramları, bireysel öğretim teknolojileri ve bunların sınıflandırılması, öğretmenin yeterlilik ve görevlerini, teknolojinin eğitime uygulanması ve materyal tasarımı gibi konuları barındırır (Uşun, 2006,ss. 13-19).

Türk dili ve edebiyatı öğretmen yeterliklerinin teknoloji bağlamında ele alınması.

İçinde bulunduğumuz mevcut düzen yaşamımızın her saniyesinde hızlı bir biçimde değişmektedir. Bu baş döndürücü değişimin en temel sebebi olarak nitelendirebileceğimiz faktör ise teknolojidir. Teknoloji “Belli amaçlara ulaşmada, belli sorunları çözmede, gözleme dayalı ve kanıtlanmış bilgilerin uygulanmasıdır.”(Demirel,1993, s.133) olarak tanımlanmıştır. Hayatımızın her alanında kullandığımız; gündelik yaşamımızı kolaylaştıran, kolaylaştırdığı gibi zorlaştırabilen unsurların başında da olan teknoloji eğitim alanında da bu değişimin bayrak tutucusu olarak nitelendirilebilir. Bunun ülkemizdeki en güzel örneklerinden biri olan eğitimde Fatih Projesi de eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğini sağlamak ve okullarımızdaki teknolojiyi iyileştirmek amacıyla bilişim teknolojileri araçlarının öğrenme-öğretme sürecinde daha fazla duyu organına hitap edilecek şekilde, derslerde etkin kullanımını amaçlamaktadır (“Fatih Projesi”, 2020).

Söz konusu edilen kullanım birçok branş için geçerlidir. Fakat bugün Türk dili ve edebiyatı dersi için kullanımını incelemek durumundayız. Millet olarak çok köklü bir geçmişe sahibiz. Doğal olarak bu kadar köklü bir milletin dili ve edebiyatı da eskilere dayanır. Türk dili ve edebiyatı eğitiminin amacı nesiller boyu taşınan büyük birikimin aktarılması yanında; estetik bakış açısı, okuma, yazma ve dinleme becerilerinin geliştirilmesi,dile ait bilgilere sahip olunması ve birçok becerinin gelişimini sağlanmasıdır (Veyis, 2018, s. 290).

Türk dili ve edebiyatı eğitiminde teknolojinin kullanımı kalıcılığı arttıracak gibi derse olan ilgi ve alakayı da arttıracaktır. Buna paralel olarak dersin verim ve kalitesi de artış gösterecektir. Bu kesin yargılara varabilmek için de dersin işleniş sırasında öğretmenin teknolojiyi kullanımını incelememiz gerekiyor çünkü bu öğretmenler teknoloji kullanarak okumamışlar ve büyümemişlerdir ya da değişen dünyadaki çeşitli teknolojik aletlerin içeriği ve kapsamı hakkında yeterli birikime sahip değildirler(Çiftçi, 2013, s. 16)

Tüm bunlara bakıldığında temel sorunun öğretmenlik eğitimi sırasında teknolojinin yetersiz öğrenimi ve kullanımı sırasında meydana gelen sorunlar olduğu söylenebilir.Teknoloji ile dersin kalıcılığının artacağı yukarıda belirtilmiştir. Kalıcı bilgi vermesinin yanında zamanı yetkin kullanma ve özverili çalışma ile öğrencilerden olumlu sonuçlar alınabileceğin göz önünde bulundurulursa teknoloji önemli bir araç olarak

kullanılmalıdır. Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin teknolojik yeterliklerini değerlendirirken karşılaşılan problemlerin lisans eğitimi sırasındaki teknoloji kullanımından kaynaklı ve uygulamadaki yetersizlikler olduğunu söyleyebiliriz.

Eğitim sürecinin başarıya ulaşabilmesi için öğretmen temel etkenlerden biridir. Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri de bu süreçte başarılı olarak değerlendirilebilmeleri için teknolojiyi ve onun gereklerini başarılı bir şekilde kullanabiliyor olmalıdırlar. Kullanmakla beraber aynı zamanda materyal çeşitliliğini dikkate almalı bir dersten gerekirse birden fazla materyalden istifade edebilmelidir. Sadece bir materyale (kitap) bağlı kalmak hem öğrenci motivasyonunu hem de öğrenme faaliyetlerini yeterince sağlayamayabilir. Günümüz şartlarında iyi bir öğretmen teknolojik gelişmeleri takip edebilmeli, gerektiğinde sözlü yazılı tüm materyalleri kullanabilmelidir.

Demiral (2007), tarafından yapılan çalışmada ise öğrencilerin, derste teknoloji kullanımının kalıcı, etkili, öğrenmeyi kolaylaştıran ve kendilerinin de ders işleniş sırasında kolay anlama ve eğlenme etkilerini bulabildikleri yönünde olmuştur. Çağın bir gerekliliği olan teknolojiyi anlama ve kullanabilme eğitim ve öğretim faaliyetleri açısından etkili olabildiğini söyleyebiliriz. Bu doğrultuda nesil yetiştirecek olan öğretmenlerin çağa ayak uydurmaları ve çağın gerektirdiği materyalleri hazırlayıp uygulayabilme becerilerine sahip olmaları önemli görülmektedir.

Teknolojiye ayak uyduran öğretmenler öğrenme-öğretme süreçlerini birden fazla duyuya hitap eden ders araçlarıyla zenginleştirebilirler. Öğretmenlerin birden fazla duyuya hitap eden ders araçlarıyla öğrenme ortamını zenginleştirmesi bireysel öğrenmelerin önünü açar. Çoklu ortamın aynı anda daha fazla duyuya hitap etmesi, öğrenmeyi kolaylaştırması ve kalıcı hâle getirmesi yönleri birçok araştırmacı tarafından dile getirilmiştir. (Veyis, 2018).

Çıfci (2013)'nin "Edebiyat Öğretiminde Teknoloji Kullanımı, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Bir Durum Çalışması"nda yapmış olduğu anket sonuçlarından birkaçı Türk Dili ve Edebiyatı öğretmen yeterliklerinin teknoloji bağlamında ele alınması açısından şu bilgileri vermektedir: Yapılan mülakat sonucu göstermiştir ki, edebiyat öğretmenleri özellikle müfredat programının çok geniş olması ve pek çok konuyu içinde barındırması sebebiyle teknolojinin kullanılmadığı görüşünü dile getirmişlerdir. Aynı zamanda, müfredat içeriğine uygun olarak yeterli teknolojik materyal olmadığından dolayı teknolojiyi çok kullanamadıklarını söylemişlerdir (ss. 98-99). İncelenen araştırmalar doğrultusunda Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin müfredat ile teknolojiyi bağdaştıramadıkları görülmüştür. Bununla beraber kullanılan materyallerin de müfredata uygun olmadığı belirtilmiştir. İncelenen araştırmalardan hareketle Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin ne düzeyde

teknolojiyi derslerinde kullandıkları ve teknoloji kullanımının göstergesi olan teknoloji destekli materyal tasarlayabilme becerilerine ne düzeyde sahip oldukları soruları merak edilen konular arasında olmuştur.

Eğitim ve öğretimi daha etkili ve kolay hale getirmede öğretmenin donanımı etkin rol oynamaktadır. Daima yenilikçi olan ve gelişmeyi savunan öğretmenlerin yetiştirilmesinde eğitim aldıkları kurumların, eğitim içeriklerinin ve gerçek uygulamaların önemi rol oynadığını söyleyebiliriz.

21. yüzyıl becerileri arasında bulunan dijital becerilerin öğretmenlere kazandırılması kaliteli bir eğitim için oldukça önemlidir. Bundan dolayı öğretmenlerimizin lisans ve yüksek lisans eğitimlerinde aldıkları eğitime ek olarak hizmet içi eğitim verilmesi ve ek kurslarla teknolojik yeterliliği artıracak destek sağlanması önemli görülmektedir.

Türk dili ve edebiyatı alanında öğrencilere milli, manevi ve ahlaki değerlerin verileceği, verilen bilgilerin oturdukları sıralarda kalmayıp bir evren tasarlayacağı ve bu evrenin yeni bir dünyanın inşasında etkin rol oynayacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Geleceğin mimari olan öğretmenler geleceğe yabancı olmamalıdır. Çağın gereklerine uygun davranabilmeli ve bulunduğu toplumun değerlerine uygun bir şekilde öğrencilerine eğitimi en kaliteli şekilde vermeleri önemli bir husustur.

Bu eğitim ile kalıcılığı sağlamak, devamlı ve sürekli bir şekilde ilerletebilmek, dersleri daha eğlenceli hale getirmek, zamandan tasarruf sağlayabilmek, etkili bir eğitim öğretim ortamı oluşturabilmek amacıyla teknoloji destekli eğitimden istifade edilmesi gerektiği söylenebilir. Gücüeter (2009)'e göre insan, işitme ve konuşmasını sağlayacak araçlarla donatılmış olarak doğar. Ancak kanal olarak kullanılan dilin etkili bir iletişim aracı hâline gelmesi için dilin iki temel amacı kabul edilen anlama ve anlatım becerilerinin geliştirilmesi gerekir(s.162).

Bahsedilen becerilerin doğru bir şekilde geliştirilebilmesi için planlı bir eğitime ihtiyaç vardır. Bu eğitimin temel yöneticileri de Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretmenleridir. Bu alanda yapılan bütün çalışmalar öğrencilerin dil kullanımı için önem arz etmektedir. Düzgün dil kullanımı, anlama ve dinleme becerilerinin geliştirilmesi için en büyük rol öğretmenlere düşmektedir. 21. yüzyıl dolaylarında derslerine teknolojiyi taşıyabilen ve bu teknolojiyi -her türlü materyal dâhil olmak üzere- yetkin kullanan öğretmenler; beklenen hedeflere daha da yaklaşacağını söyleyebiliriz.

Konuyla İlgili Araştırmalar

Eğitimde teknoloji ve materyal kullanımına yönelik araştırmalar incelendiğinde bu araştırmaların ğretmen adayları ve öğretmenler çevresinde geliştiği görülmektedir. Araştırmaların muhtevası ise genel hatlarıyla öğretmenlerin derslerinde teknoloji ve materyal kullanma durumları, bu konudaki öz yeterlik algıları ve bunları etkileyen değişkenleri belirlemek şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle araştırmaların çoğunlukla ilişkisel tarama çalışmaları olduğu görülmüş ve deneysel çerçevede planlanmış bir araştırmaya rastlanılmıştır. Branş bazında değerlendirildiğinde ise okul öncesi ve sosyal bilgiler branşındaki öğretmenlerin teknoloji ve materyal kullanımı konusundaki kişisel algılarını ölçmeye yönelik çalışmalara rastlanmış, Türkçe veya Türk dili ve edebiyatı branşı öğretmeleri üzerine yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Konuyla ilgili araştırmaların genel görünümü ise aşağıdaki gibidir.

Koçak Usluel ve Seferoğlu (2004), eğitim fakültelerinde görev yapan ğretim elemanlarının bilgisayar kullanma durumları ve bilgisayar kullanma konusundaki öz yeterlik algıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ayrıca ğretim elemanlarının bilişim teknolojilerini kullanmada karşılaştıkları sorunlar belirlenmeye çalışmışlardır. 189 ğretim elemanı ile birlikte yürütülen araştırmada ğretim elemanlarının çoğunun bilişim teknolojilerini kullandığı, öz yeterlik algılarının genel anlamda yüksek olduğu ve bu kullanım sırasında donanım, eğitim yetersizliği ve fiziksel koşullardan kaynaklı sorunlar yaşadığı grlmştir.

Demirer (2009)'in çalışmasında çoklu ortam tasarımı ve üretimi dersi kapsamında web tabanlı çoklu öğrenme ortamı ve yüz yüze öğrenme ortamı bir araya getirilmış, karma bir öğrenme ortamı oluşturulmuştur. Bu ğrenme ortamının ise öğrencilerin akademik başarısı, bilgilerinin transferi, web tabanlı öğretime yönelik tutumları ve eğitim yazılımı geliştirme öz yeterlik algılarına etkisi incelenmiştir. 44 niversite ğrencisi ile yürütülen araştırma, deneysel bir çalışmadır. Araştırma sonunda, deney grubu öğrencileri ile kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarıları, web tabanlı öğretime yönelik tutumları ve eğitim yazılımı geliştirme konusundaki öz yeterlik algıları arasında anlamlı bir fark olmadığı grlmştir. Ancak bilgilerinin transferi kapsamında son proje çoklu ortam ilkeleri ile görsel tasarım ilkeleri puanları arasında deney grubunun anlamlı bir fark bulunmuştur. Karma ğrenme ortamında öğrenim gören deney grubu ğrencilerinin ön test-son test tutum puanları arasında kontrol grubunun aksine istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Deney grubu ğrencilerinin uygulanan ğretim etkinliklerine yönelik olumlu görüşlere sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bozkurt ve Akalın (2010), çalışmasında matematik öğretiminde materyal geliştirme ve kullanmanın konusunda öğretmen ve öğrenci açısından yaşanan sorunları saptamayı amaçlamıştır. Bu amaçla konuyla ilgili yapılan araştırmalar incelenmiştir. İncelenen çalışmaların ulaştığı ortak sonuçlara göre matematik öğretiminde öğretim programına göre materyal kullanımı zorunlu olduğu halde, öğretmenlerin bu konudaki bilgi, beceri ve deneyimlerinin yeterli olmadığından materyal kullanımında sorun yaşanmaktadır.

Varank (2010), öğretmenlerin öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı becerilerine yönelik algıları ile öğrencilerin seviye belirleme sınavları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu amaçla ilköğretim ikinci kademede görev yapan çeşitli branşlardaki 256 öğretmen ve bu öğretmenlerin öğrencilerinden veri toplanmış ve yapılan analizlerle bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin teknolojiye yönelik algılarının cinsiyet ve branşlarına göre değişmediği ancak kıdemlerine göre değiştiği görülmüştür. Türkçe ile fen ve teknoloji öğretmenlerinin kıdemleri ve aldıkları anket puanlarının öğrencilerin SBS doğrularıyla, sosyal bilgiler öğretmenlerinin puanlarının 6. ve 7. sınıfların doğrularıyla, yabancı dil öğretmenlerinin puanlarının ise yalnızca 7. sınıfların doğrularıyla istatistiksel anlamda ilişkili olduğu bulunmuştur. Matematik öğretmenlerinin anket sonuçları veya tecrübelerinin ise öğrencilerin SBS sınavı sonuçları ile herhangi bir ilişkiye sahip olmadığı görülmüştür.

Bayturan (2011), matematik eğitiminde bilgisayar destekli öğretimin ortaöğretim öğrencilerinin başarı, dese yönelik tutum ve bilgisayar öz yeterlik algıları üzerindeki etkisini inceleyen ön test-son test kontrol gruplu deneysel bir çalışma yürütmüştür. Çalışma 2009-2010 öğretim yılında bir Anadolu lisesinde 9. sınıfta öğrenim gören 60 öğrenci ile birlikte yürütülmüştür. Araştırma sonunda, öğretim yönteminin öğrencilerin matematik dersindeki başarılarını artırdığı görülmüştür. Ayrıca deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin matematik dersine ve bilgisayara yönelik tutumları ile bilgisayar öz yeterlik algıları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Tuncer ve Özüt (2012), sınıf öğretmeni adaylarının eğitsel internet kullanımına yönelik öz yeterlik inançlarını belirlemeyi hedeflemişler ve 183 sınıf öğretmeni adayı ile birlikte çalışmışlardır. Buna göre öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanımına yönelik öz yeterlik algıları ile cinsiyet ve kişisel bilgisayara sahip olma durumu açısından anlamlı bir fark bulunmazken, öğrenim türü, internet kullanma süresi, öğrenim görülen sınıf ve internete bağlanma ortamına göre anlamlı fark bulunmuştur. Ayrıca öğrenim düzeyi arttıkça öz yeterlik inancının da arttığı görülmüştür.

Varank ve Akgül (2013), öğretmenlerin öğretim teknolojisi özyeterlik algıları ile öğrencilerin Seviye Belirleme Sınavı sonuçları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya 48

farklı ilköğretim okulunda çalışan ve çeşitli branşlardaki 256 öğretmen ve öğrencileri katılmıştır. Araştırma sonucunda Seviye Belirleme Sınavı performansını açıklamak amacıyla yapılan analizlerin anlamlılık düzeylerinin ders ve sınıf değişkenine göre farklılık gösterdiği anlaşılmıştır.

Akman (2014), sosyal bilgiler öğretmen ve öğretmen adayları üzerinde yaptığı çalışmasında teknolojik, pedagojik ve alan bilgisi öz yeterlik algı düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programı dördüncü sınıfta öğrenim gören toplam 919 öğretmen adayı ve Konya’da Millî Eğitim çatısı altındaki ortaokullarda görev yapan 113 Sosyal Bilgiler öğretmeni katılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen ve öğretmen adaylarının pedagoji bilgileri ile alan bilgileri arasındaki ilişkinin yüksek düzeyde ve anlamlı olduğu bulunmuştur. Öğretmenlerin teknoloji bilgileri ile alan bilgileri arasındaki ilişkinin orta seviye, öğretmen adaylarında ise zayıf seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Bakaç (2015), çalışmasında öğretmen adaylarının yaratıcılık algıları, materyal tasarımı öz yeterlik inançları ve öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı dersine yönelik tutumları arasında bir ilişki olup olmadığını tespit etmeyi amaçlamıştır. 2013-2014 eğitim öğretim yılında yürütülen araştırmaya basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 381 öğretmen adayı katılmıştır. Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı dersi alan öğretmen adaylarının ortalamanın biraz üzerinde bir yaratıcılık algısına sahip olduğu, materyal tasarımı öz yeterlik inançlarının yüksek düzeyde ve olumlu olduğu, derse yönelik olarak olumlu bir tutum geliştirdikleri görülmüştür. Öğretmen adaylarının materyal tasarımı konusundaki öz yeterlik inanç düzeyleri ile yaratıcılık algıları arasında düşük düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu, materyal tasarımı öz yeterlik inanç düzeyleri ile derse yönelik tutum puanları arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının yaratıcılık algıları ile tutum puanları arasında ise anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna da ulaşılmıştır.

Köroğlu ve Buz Demiriz (2015), okul öncesi öğretmenlerinin bilişim teknolojileri konusundaki öz yeterlik algıları, teknolojik araç gereç kullanım tutumları ve bireysel yenilikçilik düzeylerini incelemişlerdir. Çalışma 100 okul öncesi öğretmeni ile birlikte yürütülmüştür. Araştırmanın ulaştığı sonuçlara göre okul öncesi öğretmenlerinin bilişim teknolojilerine yönelik öz yeterlik algıları yüksek düzeydedir ve cinsiyet, yaş, mezuniyet alanı, hizmet yılı, bilişim teknolojileri ile ilgili eğitim alma durumu, bilişim teknolojilerini eğitim etkinliklerinde kullanma durumları değişkenleri dikkate alındığında da bilişim teknolojileri öz yeterlik algıları anlamlı olarak farklılaşma görülmemektedir. Buna karşın

çalışılan kurum türü, bilişim teknolojileri konusunda kendini yeterli bulma ve okul öncesi eğitimle ilgili sayfaları takip etme durumlarına göre bilişim teknolojileri öz yeterlik algıları istatistiksel olarak farklılaşmaktadır.

Şad ve Nalçacı (2015), öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği genel bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik yeterlilik algılarını çeşitli değişkenlere göre incelemiş ve bu amaçla 11 farklı programda öğrenim gören toplam 409 öğretmen adayına ulaşmıştır. Araştırma sonucuna göre öğretmen adaylarının kendilerini bilgi ve iletişim teknolojileri yeterlilikleri açısından yeterli olarak gördükleri tespit edilmiştir. Ayrıca öğrenim görülen program ve bilgisayar sahibi olma durumuna göre yeterlik algıları farklılaşırken cinsiyet ve internet kullanım sıklığına göre ise anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Bakaç ve Özen (2016), öğretmen adayları ile birlikte yürütülen çalışmada yaratıcılık algısı, materyal tasarımı öz yeterlik inancı ile Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı dersine yönelik tutum değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemişler ve bu amaçla 381 öğretmen adayına ulaşmışlardır. Ulaşılan sonuçlarda öğretmen adaylarının materyal tasarımı öz yeterlik inançları ile yaratıcılık algıları arasındaki ilişkinin pozitif ve düşük seviyede olduğu olduğu; materyal tasarımı öz yeterlik inanç düzeyleri ve tutum puanları arasındaki ilişkinin pozitif ve orta olduğu görülmüştür. Buna ek olarak öğretmen adaylarının yaratıcılık algıları ile tutum puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Göldağ ve Kanat (2017), resim-iş öğretmenliği ve müzik öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören 207 öğretmen adayı üzerinde yürüttükleri çalışmada öğretmen adaylarının bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmaya ilişkin yeterlilik algıları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonucunda öğretmen yeterlilik algıları ile problem çözme becerileri negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının cinsiyet, alanla ilgili yayınları takip etme ve aile sosyoekonomik durumu değişkenlerine göre bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmaya ilişkin yeterlilik algıları ve problem çözme becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak öğrenim görülen üniversite, bölüm, bilgisayara sahip olma ve bilgisayar kullanma süresi değişkenleri arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür.

Bakaç ve Özen (2017), öğretmen adaylarının materyal tasarımı öz yeterlik inanç düzeyleri ile teknolojik pedagojik alan bilgisi yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya Eğitim Fakültesinde farklı branşlarında öğrenimine devam eden dördüncü sınıf 159 öğretmen adayı katılmış ve sonuçta öğretmen adaylarının materyal tasarımı konusundaki öz yeterlik inanç düzeyleri ile teknolojik pedagojik alan bilgisi yeterlik düzeyleri arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Peker, Küçükgencay ve Acar (2018), Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı dersinin matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öğretmenlik öz yeterlilik algılarına etkisini incelemiştir. Zayıf deneysel desen modelinde yürütülen araştırmada matematik öğretmenliği programında öğrenim gören ve Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı dersini alan 64 öğretmen adayı ile birlikte çalışılmıştır. Araştırma sonunda dersin öz yeterlik algıları açısından olumlu yönde ve anlamlı bir farklılık yarattığı ancak öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını olumlu yönde artırmasına karşın bu artışın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür.

Aktepe, Uzunöz ve Gündüz (2018), öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı dersinin, öğretmen adaylarının mesleki kazanımları üzerindeki etkisi hakkındaki farkındalık düzeyleri ile mesleki kazanımlara etkisi çeşitli değişkenler açısından belirlemeyi amaçlamıştır. 361 öğretmen adayıyla birlikte yürütülen araştırmada öğretmen adayları öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı dersinin mesleki kazanım konusunda etkili olduğunu düşünmektedir. Dersin mesleki kazanımlara etkisi ise cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılığa sahip değildir.

Çelik (2018), sınıf öğretmeni adaylarına yönelik çalışmasında öğretmenlerin müzik öğretimine yönelik tutumları, müzik öğretimi öz yeterlilik algıları ve müzik yeteneği öz yeterlik algıları arasındaki ilişki incelemiştir. 326 sınıf öğretmeni adayı üzerinde yürütülen araştırmada öğretmen adaylarının müzik öğretimine yönelik tutum puanları ile müzik öğretimi öz yeterlilik algı puanları ve müzik yeteneği öz yeterlik algı puanları arasında doğrusal yönlü orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca müzik öğretimi öz yeterlilik algı puanları ile müzik yeteneği öz yeterlik algı puanları arasında da orta düzeyde ve doğrusal yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Birişçi ve Kul (2018), pedagojik formasyon eğitimine katılan öğretmen adaylarının eğitimde teknoloji entegrasyonu öz yeterlik inançlarını incelemiş ve pedagojik formasyon sertifika eğitimine kayıtlı 174 öğretmen adayına ulaşmışlardır. Öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarının yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca adayların cinsiyet, branş ve teknoloji üzerine ders alma durumlarına göre öz yeterlik inançları arasında anlamlı farklılık görülmezken, yaş değişkeninin teknoloji entegrasyonu öz yeterlik inanç düzeyinin farklılaşması üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Uygun ve Kılıçkara (2019), çalışmalarında sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim teknolojisi ve materyal kullanımına ilişkin görüşlerini incelemişlerdir. Adana ilinin dört merkez ilçesinde görev yapan 231 sosyal bilgiler öğretmeniyle yürütülen çalışmada öğretmen görüşleri cinsiyet, kıdem, mezun olunan alan ve öğretmenlerin çalıştıkları kurum olmak üzere

dört değişken çerçevesinde incelenmiştir. Öğretmen görüşlerinin cinsiyet ve kıdem değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı, mezun olunan alan ve çalışılan kuruma göre bazı boyutlarda anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Sağır (2019), çalışmasında ilkokul kademesinde beden eğitimi ve oyun derslerini veren sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi ve oyun dersi öğretimi konusunda öz yeterlilik algılarını çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. 338 sınıf öğretmenin katıldığı araştırmada sınıf öğretmenlerinin dersin amaçlarını bildiği ve bunu derslerine aktararak kontrol ve disiplin sağlayabildiği görülmüştür. Ancak öğretmenlerin öğrenciler arasındaki fiziksel farklılıkları frkedebilme öğrencilerin derslere katılmasını sağlamada problem yaşadığı tespit edilmiştir. Bunlar ek olarak erkek sınıf öğretmenlerinin dersin teorik bilgilerine hakim olma, uygulama ve formasyon becerilerinde kadın öğretmenlerden daha donanımlı ve becerikli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Baloğlu (2020), sınıf öğretmenlerinin öz yeterlilik inançları ile örgütsel yaratıcılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında öğretmenlerin sosyal öz yeterlilik inançlarının cinsiyete göre, mesleki ve entelektüel öz yeterlilik inançlarının ise eğitim durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Sınıf öğretmenlerinin örgütsel yaratıcılık ile ilgili görüşleri cinsiyete göre bireysel yaratıcılıkta, medeni duruma göre ise yönetsel ve toplumsal yaratıcılıkta anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin öz yeterlilik inançları ile örgütsel yaratıcılığa ilişkin görüşleri arasında orta düzeyde pozitif ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Karakuş (2020), çalışmasında din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin aldıkları din eğitiminin, duygusal zekâ düzeyleri ile mesleki öz yeterliliklerine etkisini incelemiştir. 186 din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenin katıldığı araştırmada öğretmenlerin hayat boyu aldıkları din eğitimi ve bu eğitim sonucunda geliştirdikleri din anlayışı ile duygusal zekâ düzeyleri ve mesleki öz yeterlik inançları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Konu ile ilgili araştırmalar, Türk dili ve edebiyatı öğretmelerinin materyal tasarım ve derslerinde teknoloji kullanım yeterliklerine yönelik herhangi bir araştırmanın yapılamadığını göstermektedir. Her türlü gelişim ve değişimin öncüsü olan eğitim sisteminin ve eğitim faaliyetlerinin çağın gereklerinden bağımsız düşünölemeyeceği hususu göz önünde bulundurularak, TDE öğretmenlerinin çağın gereksinimlerinden biri olan teknoloji destekli eğitim konusundaki yeterliklerinin araştırılmasının önemli görülmesi ve bu doğrultuda TDE öğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik algılarının ne düzeyde olduğunun araştırılması bu çalışma ile araştırılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırmanın Yöntemi

Ortaöğretim kurumlarında görev yapan Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik algılarını çeşitli değişkenler bakımından belirlemeye yönelik yapılan araştırma, genel tarama yönteminin kullanıldığı betimsel bir çalışmadır. Tarama desenleri geçmişteki veya hâlen var olan durumları mevcut olduğu şekliyle ortaya koymayı yani betimlemeyi amaçlayan bir araştırma desendir. Araştırılması planlanan olay, birey veya nesneler, herhangi bir değiştirme, etkileme çabası gösterilmeden doğal olarak var olan koşulları içerisinde açıklanmaya çalışılır. Genel tarama modelleri ise içerisinde çok sayıda eleman barındıran bir evrene dair bilgi edinmek amacıyla ile evrenin tümü ya da evreni en doğru bir şekilde yansıtacak şekilde belirlenen bir grup üzerinde yapılan tarama çalışmalarıdır (Karasar, 2009, ss. 77-79). Betimsel araştırmaların amacı ise olay, obje, varlık, kurum, grup veya farklı alanların alanlara dair “ne” ne sorusuna cevap verecek şekilde onları tanımlamak, betimlemek veya açıklamak şeklinde ifade edilebilir. Betimleme araştırmaları ayrıca mevcut olayların önceki olay ve koşullarla olan ilişkilerini de dikkate alarak bu ilişkiyi açıklama imkânı da sunmaktadır (Kaptan, 1998, s. 59). Bu çalışmada da Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarım yeterliklerine müdehale edilmeden, bu yeterlik düzeylerinin incelenmesi amaçlandığı için betimsel araştırmanın imkânlarından yararlanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Erzurum il merkezi ve ilçelerinde ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklem ise bu okullardan rastlantısal yolla seçilen ve araştırma sürecinde ulaşılabilen 283 Türk dili ve edebiyatı öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçları ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri ile sınırlıdır.

Örnekleme yer alan katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Demografik Bilgiler

Özellik	Kategori	N	%
Cinsiyet	Erkek	140	49.5
	Kadın	143	50.5
Toplam		283	100
Mesleki Kıdem	1-5 yıl	85	30.0
	6-10 Yıl	72	25.4
	11-15 Yıl	53	18.7
	16 ve üzeri	73	25.8
Toplam		283	100
Mezun Olunan Fakülte	Eğitim	77	27.2
	Edebiyat	66	23.3
	Fen Edebiyat	140	49.5
Toplam		283	100
Görev Yapılan Okul Türü	Anadolu Lisesi	116	41.0
	Meslek Lisesi	89	31.4
	İmam Hatip Lisesi	56	19.8
	Sosyal Bilimler Lisesi	12	4.2
	Fen Lisesi	10	3.5
Toplam		283	100
Öğrenim Düzeyi	Lisans	186	65.7
	Lisansüstü	97	34.3
Toplam		283	100
Derste materyal Geliştirme Durumu	Evet	134	47.3
	Kısmen	126	44.5
	Hayır	23	8.1
Toplam		283	100
Akıllı Tahta Kullanım Durumu	Evet	195	68.9
	Kısmen	62	21.9
	Hayır	26	9.2
Toplam		283	100
Hizmet içi Eğitime Katılma Durumu	Evet	68	24.00
	Hayır	215	76.00
		283	100

Veri Toplama Teknikleri/Araçları

Materyal tasarımı öz-yeterlik inancı ölçeği.

Araştırmanın verilerinin toplanması sırasında kullanılan “Materyal Tasarımı Öz Yeterlik İnancı Ölçeği” Bakaç ve Özen (2015) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğinin test edilmesinde belirlemek üzere açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi teknikleri kullanılmıştır. Buna göre açımlayıcı faktör analizi ile birlikte ölçeğin üç alt boyuttan oluştuğu tespit edilmiş ve bu boyutlar “bilgisayarda materyal hazırlama”, “üç boyutlu materyal tasarımı” ve “iki boyutlu materyal tasarımı” şeklinde belirlenmiştir.

Ölçeğin geneline bakıldığında üç alt boyutun birlikte toplam varyansın % 48,34’ünü açıkladığı görülmektedir. Ölçeğin her bir alt boyutu ayrı ayrı incelendiğinde ise “Bilgisayarda Materyal Hazırlama” alt boyutunun toplam varyansın %21,01’ini, “Üç Boyutlu Materyal Tasarımı” alt boyutunun toplam varyansın %14,73’ünü, “İki Boyutlu Materyal Tasarımı” alt boyutunun ise toplam varyansın %12,59’unu açıkladığı görülmektedir. Ölçeğin alt boyutlarının maddelerinin faktör yükleri ise sırasıyla birinci alt boyutta .55 ile .74, ikinci alt boyutta .51 ile .67, üçüncü alt boyutta ise .57 ile .66 değerleri arasındadır.

Ölçek üzerinde yapılan DFA sonucuna göre uyum indeksi değerlerinin RMSEA= .061, NFI= .95, NNFI= .95 CFI= .95, IFI= .90, RFI= .93, RMR= .052, GFI=.90 ve AGFI=.93 olduğu görülmüş ve bu değerlere göre modelin iyi uyum verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca ulaşılmasında RMSEA değeri için .08 ve aşağısı iyi uyumu, .08 ile .10 arası değerler ise zayıf uyumu gösteren (Hooper, Coughlan ve Mullen, 2008); CFI, NFI, RFI ve IFI değerlerinin de 0.90 kabul edilebilir uyumu, 0.95 ise mükemmel uyumu gösteren sınır değerler olarak kabul edilmiştir (Bentler ve Bonett, 1980; Hu ve Bentler, 1999). Bu bilgilere göre 25 maddelik ölçeğin geçerli ve uygun bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Ölçeğin iç tutarlılık (Cronbach-Alfa) güvenirlik katsayısının ise ölçeğin geneli için 0,92 olduğu, alt boyutları için ise 0,79 ve 0,89 arasında değiştiği görülmüştür.

Kişisel bilgi formu.

Bu formda Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin yaş, cinsiyet, kıdem, eğitim durumu çalıştığı okul türü, mezun olduğu fakülte, katıldıkları hizmet içi eğitim kursları gibi çeşitli değişkenlerin bilgilerine ulaşmak hedeflenmiştir. Bu form ile araştırmanın bağımsız değişkenleri elde edilmiştir.

Süreç/Uygulama

Çalışmada, bahse konu olan ölçek ve beraberinde kişisel bilgi formu Erzurum genelinde görev yapmakta olan Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerine gerekli izinler alınarak uygulanmıştır. Uygulamalar, öğretmenlerin görev yaptıkları okullardan gerekli randevular alınarak ve belli bir plan

dâhilinde araştırmacı tarafından yürütülmüştür. 312 Türk dili ve edebiyatı öğretmenine ulaşılmış ve ölçekler bu öğretmenlere uygulanmıştır. Öğretmenler tarafından cevaplandırılan 29 uygulama formu ise cevaplandırılma şekillerinden dolayı elenmiş ve araştırmada kullanılmamıştır.

Veri Analizi

Araştırma sürecinde belirlenen örneklem üzerinde uygulanan ölçekler ilk olarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Veri seti üzerinde ilk olarak uç değer analizi yapılmış ve 26 katılımcıya ait veriler uç değere sahip olmasından dolayı veri setinden çıkarılmıştır. Uç değer analizinin tamamlanması ile parametrik testler için normallik koşulunun sağlanıp sağlanmadığını belirlemek amacıyla medyan, aritmetik ortalama, mod, z skorları, çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmış ve bu hesaplamalar ile verilerin normal dağılıma sahip olduğu bulunmuştur (Büyüköztürk, 2011, s. 42). Yapılan analizlerden elde edilen bulgular Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4. *Katılımcıların Materyal Tasarım Özyeterlik İnancına İlişkin Betimsel İstatistikler ve Skewness-Kurtosis Değerleri*

	N	Ortalama	Medyan	Ss	Skewness	Kurtosis
Bilgisayarda Materyal Tasarlama	283	50.23	49.00	5.90	.054	-.533
Üç Boyutlu Materyal Tasarlama	283	26.46	27.00	4.07	.121	-.241
İki Boyutlu Materyal Tasarlama	283	24.17	24.00	3.48	-.101	-.300

Araştırma sürecinde incelenen alt problemlere cevap verebilmek amacıyla Bağımsız Örneklemeler için t Testi, Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Şencan’a (2005) göre ölçüm aracının farklı yerlerde, farklı zamanlarda ve aynı evrenden seçilen farklı örnekleme uygulandığında benzer sonuçlar vermesi güvenilirlik olarak tanımlanmaktadır. Güvenirlik aynı zamanda ölçüm aracının hatadan arınık olma düzeyini ifade etmektedir. Güler’e (2014) göre ise bir ölçme aracının ölçülmek istenilen özelliği ne derece ölçebildiği ölçme aracının geçerliğini ifade etmektedir. Ölçme aracının geçerli olabilmesi için öncelikle güvenilir olması gerekmektedir.

Bu araştırmada kullanılacak “Materyal Tasarımı Öz Yeterlik İnancı Ölçeği”nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması Bakaç ve Özen (2015) tarafından ilgili çalışmada yapılmış ve yayımlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde öğretmenlerin materyal tasarım öz yeterlik inanç düzeylerinin cinsiyet, mesleki kıdem, mezun olunan fakülte, görev yapılan okul türü, öğrenim düzeyi, derste materyal geliştirme, akıllı tahta kullanımı ve hizmet içi eğitime katılma durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik yapılan istatistiksel analizlere ve bu analizden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Alt Problem 1. *Öğretmenlerin materyal tasarım öz yeterlik inançları cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?*

Öğretmenlerin yapılandırmacı öğretime ilişkin algılarının cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek üzere Bağımsız Örneklem t Testi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 1’de sunulmuştur. Analizin ön koşulu olan verilerin homojenliği için yapılan Levene Testi sonucunda bilgisayarda materyal tasarlama boyutu için $F=2.260$, $p>.05$, üç boyutlu materyal tasarlama boyutu için $F=.012$, $p>.05$, iki boyutlu materyal tasarlama boyutu için $F=.563$, $p>.05$ olarak bulunmuş ve homojenlik koşulunun sağlandığı görülmüştür.

Tablo 3. *Cinsiyete İlişkin Bulgular*

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Bilgisayarda Materyal Tasarlama	Kadın	140	50.45	6.20	.626	.532
	Erkek	143	50.01	5.61		
Üç Boyutlu Materyal Tasarlama	Kadın	140	27.20	4.11	3.067	.002
	Erkek	143	25.74	3.91		
İki Boyutlu Materyal Tasarlama	Kadın	140	24.54	3.55	1.786	.075
	Erkek	143	23.81	3.39		

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin materyal tasarlama ile ilgili öz yeterlik algılarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı belirlemek üzere yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonucunda öz yeterlik algısının bilgisayarda materyal tasarlama boyutunun $t_{281}=.626$, $p>.05$ ve iki boyutlu materyal tasarlama boyutunun $t_{281}=1.786$, $p>.05$ olduğu ve cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Üç boyutlu materyal tasarlama boyutunun $t_{281}=3.067$, $p<.05$ cinsiyete göre anlamlı olarak

farklılaştığı ve ortalamaların incelenmesi ile bu farkın kadın öğretmenlerin lehine olduğu bulunmuştur.

Alt Problem 2. *Öğretmenlerin materyal tasarım öz yeterlik inançları mesleki kıdemlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?*

Öğretmenlerin materyal tasarımı öz yeterlik algılarının mesleki kıdem değişkenine göre farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmuştur. ANOVA’nın ön koşulu olan varyansların homojenliği şartının sağlanıp sağlanmadığını belirlemek üzere Levene testi yapılmış ve bilgisayarda materyal tasarlama boyutu için $F_{(3,279)}=1.131$, $p>.05$, üç boyutlu materyal tasarlama boyutu için $F_{(3,279)}=1.282$, $p>.05$ ve iki boyutlu materyal tasarlama boyutu için $F_{(3,279)}=.229$, $p>.05$ olduğu bulunmuştur.

Tablo 4. *Mesleki Kıdem Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları*

	Mesleki Kıdem	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	F	p
Bilgisayarda Materyal Tasarlama	1-5 Yıl	85	51.25	5.41	3/279	2.099	.101
	6-10 Yıl	72	49.65	6.45			
	11-15 Yıl	53	50.85	5.34			
	15 Yıl ve üzeri	73	49.16	6.15			
Üç Boyutlu Materyal Tasarlama	1-5 Yıl	85	26.60	3.91	3/279	1.247	.293
	6-10 Yıl	72	25.82	4.15			
	11-15 Yıl	53	27.22	3.69			
	15 Yıl ve üzeri	73	26.38	4.40			
İki Boyutlu Materyal Tasarlama	1-5 Yıl	85	24.65	3.41	3/279	.992	.397
	6-10 Yıl	72	23.75	3.62			
	11-15 Yıl	53	24.26	3.32			
	15 Yıl ve üzeri	73	23.97	3.54			

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenlerin materyal tasarımı öz yeterlik algılarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA sonucunda bilgisayarda materyal tasarlama boyutunun $F_{(3,279)}=2.099$, $p>.05$, üç boyutlu materyal tasarlama boyutunun $F_{(3,279)}=1.247$, $p>.05$, iki boyutlu materyal tasarlama boyutunun $F_{(3,279)}=.992$, $p>.05$ mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur.

Alt Problem 3. *Öğretmenlerin materyal tasarım öz yeterlik inançları mezun olunan fakülteye göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?*

Öğretmenlerin materyal tasarımı öz yeterlik algılarının mezun olunan fakülte değişkenine göre farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 5'te sunulmuştur. ANOVA'nın ön koşulu olan varyansların homojenliği şartının sağlanıp sağlanmadığını belirlemek üzere Levene testi yapılmış ve bilgisayarda materyal tasarlama boyutu için $F_{(2,280)}=1.158$, $p>.05$, üç boyutlu materyal tasarlama boyutu için $F_{(2,280)}=.520$, $p>.05$ ve iki boyutlu materyal tasarlama boyutu için $F_{(2,280)}=1.258$, $p>.05$ olduğu bulunmuştur.

Tablo 5. *Mezun Olunan Fakülte Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları*

	Fakülte	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	F	p
Bilgisayarda Materyal Tasarlama	Eğitim	77	51.45	6.26			
	Edebiyat	66	50.14	5.61	2/280	2.475	.086
	Fen Edebiyat	140	49.60	5.78			
Üç Boyutlu Materyal Tasarlama	Eğitim	77	26.91	4.28			
	Edebiyat	66	26.19	4.03	2/280	.671	.512
	Fen Edebiyat	140	26.34	3.98			
İki Boyutlu Materyal Tasarlama	Eğitim	77	24.83	3.57			
	Edebiyat	66	24.12	3.57	2/280	2.023	.134
	Fen Edebiyat	140	23.84	3.37			

Tablo 7 incelendiğinde öğretmenlerin materyal tasarımı öz yeterlik algılarının mezun olunan fakülte değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA sonucunda bilgisayarda materyal tasarlama boyutunun $F_{(2,280)}=2.475$, $p>.05$, üç boyutlu materyal tasarlama boyutunun $F_{(2,280)}=.671$, $p>.05$, iki boyutlu materyal tasarlama boyutunun $F_{(2,280)}=2.023$, $p>.05$ mezun olunan fakülte değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur.

Alt Problem 4. *Öğretmenlerin materyal tasarım öz yeterlik inançları görev yapılan okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?*

Öğretmenlerin materyal tasarımı öz yeterlik algılarının görev yapılan okul türü değişkenine göre farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 6'da sunulmuştur. ANOVA'nın ön koşulu olan varyansların homojenliği şartının sağlanıp sağlanmadığını belirlemek üzere Levene testi yapılmış ve bilgisayarda materyal tasarlama boyutu için $F_{(4,278)}=1.318$, $p>.05$, üç boyutlu materyal tasarlama boyutu için $F_{(4,278)}=.998$, $p>.05$ ve iki boyutlu materyal tasarlama boyutu için $F_{(4,278)}=1.388$, $p>.05$ olduğu bulunmuştur.

Tablo 6. Çalışılan Okul Türü Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları

	Okul Türü	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	F	p
Bilgisayarda Materyal Tasarlama	Anadolu Lisesi	116	50.00	5.99	4/278	1.766	.136
	Mesleki Teknik Lise	89	50.39	5.23			
	İmam Hatip Lisesi	56	49.55	6.48			
	Sosyal Bilimler Lisesi	12	50.58	6.72			
	Fen Lisesi	10	54.80	5.22			
Üç Boyutlu Materyal Tasarlama	Anadolu Lisesi	116	26.34	4.13	4/278	2.139	.076
	Mesleki Teknik Lise	89	26.18	3.75			
	İmam Hatip Lisesi	56	26.37	4.45			
	Sosyal Bilimler Lisesi	12	27.16	3.66			
	Fen Lisesi	10	30.00	3.33			
İki Boyutlu Materyal Tasarlama	Anadolu Lisesi	116	24.02	3.70	4/278	1.994	.096
	Mesleki Teknik Lise	89	23.89	3.03			
	İmam Hatip Lisesi	56	24.23	3.63			
	Sosyal Bilimler Lisesi	12	25.16	3.78			
	Fen Lisesi	10	26.90	2.51			

Tablo 8 incelendiğinde öğretmenlerin materyal tasarımı öz yeterlik algılarının mezun olunan fakülte değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA sonucunda bilgisayarda materyal tasarlama boyutunun $F_{(4,278)}=1.766$, $p>.05$, üç boyutlu materyal tasarlama boyutunun $F_{(4,278)}=2.139$, $p>.05$, iki boyutlu materyal tasarlama boyutunun $F_{(4,278)}=1.994$, $p>.05$ görev yapılan okul türü değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur.

Alt Problem 5. Öğretmenlerin materyal tasarım öz yeterlik inançları eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Öğretmenlerin yapılandırmacı öğretime ilişkin algılarının eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek üzere Bağımsız Örneklem t Testi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 5’de sunulmuştur. Analizin ön koşulu olan verilerin homojenliği için yapılan Levene Testi sonucunda bilgisayarda materyal tasarlama boyutu için $F=1.919$, $p>.05$, üç boyutlu materyal tasarlama boyutu için $F=.831$, $p>.05$, iki boyutlu materyal tasarlama boyutu için $F=3.398$, $p>.05$ olarak bulunmuş ve homojenlik koşulunun sağlandığı görülmüştür.

Tablo 7. Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular

	Düzyey	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Bilgisayarda Materyal Tasarlama	Lisans	186	49.64	5.79	-2.336	.020
	Lisansüstü	97	51.36	5.98		
Üç Boyutlu Materyal Tasarlama	Lisans	186	26.31	3.95	.840	.401
	Lisansüstü	97	26.74	4.30		
İki Boyutlu Materyal Tasarlama	Lisans	186	23.98	3.39	-1.291	.198
	Lisansüstü	97	24.54	3.64		

Tablo 9 incelendiğinde öğretmenlerin materyal tasarlama ile ilgili özyeterlik algılarının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı belirlemek üzere yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonucunda özyeterlik algısının bilgisayar materyal tasarlama boyutunun $t_{281}=-2.336$, $p<.05$ eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaştığı ve ortalamaların incelenmesi ile bu farkın lisansüstü eğitim düzeyinde olan öğretmenlerin lehine olduğu bulunmuştur. Üç boyutlu materyal tasarlama boyutunun $t_{281}=-.840$, $p>.05$ ve iki boyutlu materyal tasarlama boyutunun $t_{281}=-1.291$, $p>.05$ olduğu ve eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur.

Alt Problem 6. Öğretmenlerin materyal tasarım öz yeterlik inançları derste materyal geliştirme durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Öğretmenlerin materyal tasarımı öz yeterlik algılarının derste materyal geliştirme durumları değişkenine göre farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 8’de sunulmuştur. ANOVA’nın ön koşulu olan varyansların homojenliği şartının sağlanıp sağlanmadığını belirlemek üzere Levene testi yapılmış ve bilgisayar materyal tasarlama boyutu için $F_{(2,280)}=.074$, $p>.05$, üç boyutlu materyal tasarlama boyutu için $F_{(2,280)}=.712$, $p>.05$ ve iki boyutlu materyal tasarlama boyutu için $F_{(2,280)}=1.127$, $p>.05$ olduğu bulunmuştur.

Tablo 8. Derste Materyal Geliştirme Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları

	Durum	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	F	p	Fark
Bilgisayarda Materyal Tasarlama	Evet	134	50.76	5.72	2/280	1.082	.340	
	Kısmen	126	49.83	6.02				
	Hayır	23	49.34	6.30				
Üç Boyutlu Materyal Tasarlama	Evet	134	27.44	4.13	2/280	9.413	.000	A-B
	Kısmen	126	25.83	3.90				A-C
	Hayır	23	24.21	3.07				
İki Boyutlu Materyal Tasarlama	Evet	134	24.63	3.42	2/280	2.886	.057	
	Kısmen	126	23.90	3.40				
	Hayır	23	23.00	4.01				

(A: Evet, B: Kısmen, C: Hayır)

Tablo 10 incelendiğinde öğretmenlerin materyal tasarımı öz yeterlik algılarının derste materyal geliştirme durumları değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA sonucunda bilgisayarda materyal tasarlama boyutunun $F_{(2,280)}=1.082$, $p>.05$ ve iki boyutlu materyal tasarlama boyutunun $F_{(2,280)}=2.886$, $p>.05$ derste materyal geliştirme durumları değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Üç boyutlu materyal tasarlama boyutunun $F_{(2,280)}=9.413$, $p<.05$ derste materyal geliştirme durumları değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Bulunan farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu belirlemek için Post Hoc testlerinden Bonferroni yapılmış ve derste materyal geliştiren öğretmenlerin üç boyutlu materyal tasarlama yeterlik algılarının derste kısmen materyal geliştiren öğretmenler ve geliştirmeyen öğretmenlerden anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Alt Problem 7. *Öğretmenlerin materyal tasarım öz yeterlik inançları derste akıllı tahta kullanım durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?*

Öğretmenlerin materyal tasarımı öz yeterlik algılarının derste akıllı tahta kullanım durumları değişkenine göre farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 9’da sunulmuştur. ANOVA’nın ön koşulu olan varyansların homojenliği şartının sağlanıp sağlanmadığını belirlemek üzere Levene testi yapılmış ve bilgisayarda materyal tasarlama boyutu için $F_{(2,280)}=.111$, $p>.05$, üç boyutlu materyal tasarlama boyutu için $F_{(2,280)}=.188$, $p>.05$ ve iki boyutlu materyal tasarlama boyutu için $F_{(2,280)}=.681$, $p>.05$ olduğu bulunmuştur.

Tablo 9. *Derste Akıllı Tahta Kullanımı Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları*

		Durum	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	F	p	Fark
Bilgisayarda Tasarlama	Materyal	Evet	195	50.37	5.84				
		Kısmen	62	49.47	5.89	2/280	.787	.456	
		Hayır	26	51.00	6.48				
Üç Boyutlu Tasarlama	Materyal	Evet	195	26.80	3.98				A-B
		Kısmen	62	25.14	4.20	2/280	4.30	.014	
		Hayır	26	27.03	3.95		3		
İki Boyutlu Tasarlama	Materyal	Evet	195	24.36	3.55				
		Kısmen	62	23.54	3.19	2/280	1.29	.275	
		Hayır	26	24.26	3.61		7		

(A: Evet, B: Kısmen)

Tablo 11 incelendiğinde öğretmenlerin materyal tasarımı öz yeterlik algılarının derste akıllı tahta kullanım durumları değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını

belirlemek üzere yapılan ANOVA sonucunda bilgisayarda materyal tasarlama boyutunun $F_{(2,280)}=.787$, $p>.05$ ve iki boyutlu materyal tasarlama boyutunun $F_{(2,280)}=1.297$, $p>.05$ derste akıllı tahta kullanım durumları değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Üç boyutlu materyal tasarlama boyutunun $F_{(2,280)}=4.303$, $p<.05$ derste akıllı tahta kullanım durumları değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Bulunan farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu belirlemek için Post Hoc testlerinden Bonferroni yapılmış ve derste akıllı tahta kullanan öğretmenlerin üç boyutlu materyal tasarlama yeterlik algılarının derste kısmen akıllı tahta kullanan öğretmenlerden anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Alt Problem 8. *Öğretmenlerin materyal tasarım öz yeterlik inançları materyal geliştirme ile ilgili hizmet içi eğitime katılma durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?*

Öğretmenlerin yapılandırmacı öğretime ilişkin algılarının eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek üzere Bağımsız Örneklem t Testi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 8’de sunulmuştur. Analizin ön koşulu olan verilerin homojenliği için yapılan Levene Testi sonucunda bilgisayarda materyal tasarlama boyutu için $F=.158$, $p>.05$, üç boyutlu materyal tasarlama boyutu için $F=.563$, $p>.05$, iki boyutlu materyal tasarlama boyutu için $F=.052$, $p>.05$ olarak bulunmuş ve homojenlik koşulunun sağlandığı görülmüştür.

Tablo 10. *Hizmet İçi Eğitime Katılma Değişkenine İlişkin Bulgular*

	Durum	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Bilgisayarda Materyal Tasarlama	Katıldım	68	51.50	5.43	2.038	.043
	Katılmadım	215	49.83	6.00		
Üç Boyutlu Materyal Tasarlama	Katıldım	68	28.26	3.74	4.304	.000
	Katılmadım	215	25.89	4.01		
İki Boyutlu Materyal Tasarlama	Katıldım	68	25.33	3.37	3.203	.002
	Katılmadım	215	23.80	3.44		

Tablo 12 incelendiğinde öğretmenlerin materyal tasarlama ile ilişkili öz yeterlik algılarının hizmet içi eğitime katılma durumu değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşp farklılaşmadığı belirlemek üzere yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonucunda öz yeterlik algısının bilgisayarda materyal tasarlama boyutunun $t_{281}=2.038$, $p<.05$, üç boyutlu materyal tasarlama boyutunun $t_{281}=4.304$, $p<.05$ ve iki boyutlu materyal tasarlama boyutunun $t_{281}=3.203$, $p<.05$ olduğu hizmet içi eğitime katılma durumuna göre anlamlı olarak

farklılaştığı ve ortalamaların incelenmesi ile bu farkın her alt boyut için hizmet içi eğitime katılmış olan öğretmenlerin lehinde olduğu bulunmuştur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Sonuç ve Tartışma

Sonuç

Araştırma kapsamında yanıt aranan sorular bağlamında ulaşılan sonuçlar aşağıda verilmiştir.

1. Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik inançlarının cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı ve bu farkın iki ve üç boyutlu materyal hazırlama boyutlarında olduğu ve söz konusu farkın kadınların lehine olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç cinsiyet faktörünün öğretmenlerin materyal tasarım öz yeterlik inançları üzerinde belirleyici bir etkisi olduğuna işaret etmektedir.
2. Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik inançlarının mesleki kıdemlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşma göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç kıdem faktörünün materyal tasarım öz yeterlik inançlarını anlamlı olarak etkileyen bir faktör olmadığı şeklinde değerlendirilebilir.
3. Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik inançları mezun olunan fakülteye göre anlamlı düzeyde farklılaşma göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç öğretmenlerin mezun oldukları fakülte değişkeninin materyal tasarım öz yeterlik inançlarını anlamlı olarak etkileyen bir faktör olmadığı şeklinde değerlendirilebilir.
4. Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik inançları görev yapılan okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşma göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç öğretmenlerin görev yapmakta oldukları okul türü değişkeninin materyal tasarım öz yeterlik inançlarını anlamlı olarak etkileyen bir faktör olmadığı şeklinde değerlendirilebilir.
5. Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik inançlarının eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı ancak söz konusu farkın yalnızca bilgisayarda materyal tasarlama alt boyutunda olduğu ve iki boyutlu ve üç boyutlu materyal hazırlama boyutlarında anlamlı farklılaşmanın olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca bilgisayarda materyal hazırlama alt boyutunda belirlenen

farkın lisansüstü eğitim mezunu olanların lehine olduğu ve eğitim düzeyinin yükselmesinin öğretmenlerin materyal öz yeterlik inançlarını geliştiren bir etmen olduğu söylenebilir.

6. Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik inançları derste materyal geliştirme durumlarına göre yalnızca üç boyutlu materyal hazırlama alt boyutunda anlamlı düzeyde farklılaşmakta olduğu ve bu farkın derste materyal geliştirmeye çalışanların lehine olduğu bulunmuştur.
7. Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik inançları derste akıllı tahta kullanım durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta olduğu ve söz konusu farkın üç boyutlu materyal tasarlama boyutunda gerçekleştiği belirlenmiştir. Ayrıca belirlenmiş olan farklılaşma derste akıllı tahta kullananların lehine bulunmuştur. Bu bulgu derste akıllı telefon kullananların üç boyutlu materyal hazırlama noktasında öz yeterlik algılarının daha gelişmiş olduğu söylenebilir.
8. Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik inançları materyal geliştirme ile ilgili hizmet içi eğitime katılma durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşma gösterdiği ve bu farklılaşmanın her üç alt boyutta da gözlemlendiği belirlenmiştir. Ayrıca farklılaşmanın hizmet içi eğitim uygulamalarına katılanların lehine olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu hizmet içi eğitim uygulamasına katılma durumunun öğretmenlerde materyal tasarlama öz yeterlik inançları üzerinde etkili olduğu şeklinde değerlendirilebilir.

Tartışma

Öğretmen ve öğretmen adaylarının derslerinde teknoloji ve materyal kullanımı, materyal tasarlama ve yaratıcılıklarını inceleyen çok sayıda araştırma olduğu görülmektedir. Ancak öğretim süreçleri içerisinde teknoloji ve materyal kullanımı konusunda eğitimcilerin kişisel algılarını veya öz yeterlik inançlarını inceleyen araştırmalara bakıldığında, bu araştırmaların daha çok öğretmen adayları ve bu kişilerin lisans eğitimi sırasında aldıkları derslerin ilgili değişken üzerindeki etkisini incelemeye yönelik olduğu görülmektedir. Bu türdeki araştırmalarda kullanılan değişkenler ise sayı ve tür bakımından çeşitlilik göstermektedir. Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanında ise bu tür bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmamızda Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarımı öz yeterlik inançlarının kadınların lehine anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuya

yakın bir araştırmada ise formasyon öğrencileri üzerinde çalışılmış ve formasyon öğrencilerinin teknoloji entegrasyonu öz yeterlik inançlarının incelenmesi neticesinde erkek öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucu bulunmuştur (Birişçi ve Kul, 2018). Bunun dışında öğretmenlerin derslerinde öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı, eğitsel internet kullanımına yönelik öz yeterlik inançları, bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik yeterlikleri ve bilişim teknolojileri konusundaki öz yeterlik algıları ve tutumları cinsiyet değişkeninden etkilenmemektedir (Uygun ve Kılıçkara, 2019; Tuncer ve Özüt, 2012; Şad ve Nalçacı, 2015; Köroğlu ve Buz Demiriz, 2015; Gültaş ve Kanat, 2017; Akman, 2014). Bu şekilde farklı sonuçlara ulaşılmasında seçilen örneklemin farklı özelliklere sahip olmasından kaynakladığını söyleyebiliriz.

Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarımı öz yeterlik inançlarının mesleki kıdemlerine göre değişmediği görülmektedir. Bununla birlikte sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde teknoloji ve materyal kullanımı (Uygun ve Kılıçkara, 2019) ve okul öncesi öğretmenlerinin bilişim teknolojileri konusundaki öz yeterlik algıları (Köroğlu ve Buz Demiriz, 2015) da kıdem /hizmet süresi ve yaş değişkenlerinden anlamlı düzeyde etkilenmediği görülmüştür. Çalışmanın mesleki kıdem değişkeni çerçevesinde ulaştığı sonuçlar alandaki benzer çalışmalarla uyumaktadır.

Mezun olunan fakülte değişkeninin de Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarımı öz yeterlik inançları üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmektedir. Alandaki çalışmalar incelendiğinde öğretmenlerin derslerinde materyal ve/veya teknoloji kullanımına ilişkin kişisel algılarının daha çok branş değişkeni üzerinden incelendiği görülmektedir ve branş değişkeninin öğretmenlerin veya öğretmen adaylarının derslerde teknoloji ve/veya materyal kullanımına ilişkin bireysel algıları üzerindeki etkisi çeşitlilik göstermektedir. Buna göre formasyon öğrencilerinin teknoloji entegrasyonu öz yeterlik inançları (Birişçi ve Kul, 2018), okul öncesi öğretmenlerinin bilişim teknolojileri öz yeterlik algıları ve teknolojik araç gereç kullanma tutumları (Köroğlu ve Buz Demiriz, 2015), branş değişkeninden etkilenmemektedir. Buna karşılık sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde teknoloji ve materyal kullanım durumları sosyal bilgiler lehine (Uygun ve Kılıçkara, 2019); öğretmen adaylarının teknoloji kullanımı konusundaki yeterlik algıları İngilizce, müzik ve BÖTE lehine (Şad ve Nalçacı, 2015); öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı dersinin mesleki kazanımlarına ilişkin farkındalık düzeyinin sınıf ve fen bilgisi öğretmenliği bölümlerinin lehine (Aktepe, Uzunöz ve Gündüz, 2018); öğretmen adaylarının bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik problem çözme becerilerinin müzik öğretmenliği ile kıyaslandığında resim-iş öğretmenlerinin lehine (Gültaş ve Kanat, 2017) anlamlı bir etkiye

sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca  ğretim teknolojileri ve materyal tasarımı dersinin öğrencilerin bilgisayarda materyal hazırlama becerileri üzerindeki etkisi ve derse yönelik tutumları da bölüm değişkenine göre farklılık göstermektedir (Bakaç ve  zen, 2016). Araştırma sonuçlarının bu şekilde farklılaşmasının nedeni araştırmaların eğitim fakültesi ve fen-edebiyat fakülteleri olarak ayrışmayıp daha çok bölüm/branşyoğunlaşmasından kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Türk dili ve edebiyatı  ğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik inançları görev yapılan okul türüne göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Sosyal bilgiler  ğretmenlerinin derslerinde  ğretim teknolojileri ve materyal kullanım durumlarının özel okul lehine (Uygun ve Kılıçkara, 2019), okul öncesi  ğretmenlerinin bilişim teknolojileri konusundaki öz yeterlik algıları ve tutumları ise anaokulu lehine anlamlı olarak farklılaşmaktadır (Köroğlu ve Buz Demiriz, 2015). Araştırma sonuçlarında okul türü bağlamında görülen farklılıkların sebebi olarak belli bir branş üzerine inceleme yapılması ve bu branşların çalışma koşullarının genel tablo incelendiğinde farklılaşması ifade edilebilir.

Türk dili ve edebiyatı  ğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik inançlarının eğitim düzeyine göre bilgisayarda materyal tasarlama alt boyutunda anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Öğretmenlerin materyal tasarlama, derslerinde bilişim teknolojileri ve materyal kullanma konusundaki kişisel algılarını ve öz yeterlik inançlarını eğitim düzeyi değişkeni açısından inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak  ğretmen adaylarının teknoloji entegrasyonu öz yeterlik inançlarının lisansta teknoloji içerikli ders alma lehine (Birişçi ve Kul, 2018), sınıf  ğretmeni adaylarının eğitsel internet kullanımı konusundaki öz yeterlik inançlarının 1. Öğretim  ğrencilerinin lehine (Tuncer ve özüt, 2012),  ğretmen adaylarının eğitimde bilişim teknolojilerini kullanmaya ilişkin yeterlik algıları ise öğrenim görülen  niversiteye göre (G ldağ ve Kanat, 2017) anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Ayrıca lisans eğitiminde  ğretim teknolojileri ve materyal tasımı dersini alan öğrencilerin dersin mesleki kazanımlarına yönelik farkındalık düzeyi dersi almayan öğrencilere göre anlamlı olarak daha yüksektir (Aktepe, Uzunöz ve Gündüz, 2018). Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı dersi  ğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği öz yeterlikleri üzerinde de anlamlı bir etkiye sahiptir (Peker, K  kğencay ve Acar, 2018).

Derslerinde materyal geliştirmeye çalışan ve derslerinde akıllı tahta kullananT rk dili ve edebiyatı  ğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik inançlarının diğerlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde öğretmenlerin materyal tasarımı konusundaki kişisel algılarını materyal geliştirme ve akıllı tahta kullanma durumuna göre inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Buna karşın sınıf  ğretmeni

adaylarının internet kullanım süreleri arttıkça interneti eğitsel amaçlı kullanmaya yönelik öz yeterlik inançlarının arttığı (Tuncer ve Özüt, 2012), öğretmen adayları arasında bilgisayar sahibi olanların bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik yeterlik algılarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu (Şad ve Nalçacı, 2015; Gölbaş ve Kanat, 2017), okulöncesi öğretmenleri arasında ise sosyal paylaşım sitelerinde branşlarıyla ilgili sayfaları takip edenlerin bilişim teknolojileri kullanma konusundaki yeterlik algıları ve tutumları diğerlerine göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Hizmet içi eğitim uygulamalarına katılan Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik inançlarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak okul öncesi öğretmenleri üzerine yapılan bir araştırmada öğretmenlerin teknolojiye yönelik eğitim almalarının bilişim teknolojileri öz yeterlik algıları ve tutumları üzerinde ayırıcı bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür (Köroğlu ve Buz Demiriz, 2015). Araştırma sonuçlarının bu şekilde farklılaşmasında üzerinde çalışılan örneklemin farklı oluşunun etkili olabileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde ulaşılan sonuçların büyük oranda alanyazınla uyduğu görülmektedir. Bu bakımdan araştırmanın ulaştığı sonuçların öğretim süreçlerinde materyal tasarımının etkisi düşünüldüğünde eğitimde verimliliğin artırılması yönündeki çalışmalar için önemli olduğu söylenebilir.

Öneriler

1. Öğretmenlerin materyal tasarım öz yeterliklerini artıracak hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi,
2. Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin iki boyutlu ve üç boyutlu materyal hazırlama becerilerinin hizmet öncesinde verilecek dersler ve hizmet sürecinde ise verilebilecek eğitimlerle zenginleştirilebileceğini,
3. Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterliklerinin nasıl artırabileceğini ele alan araştırmaların yapılabilmesini,
4. Öğretmenlerin materyal tasarım öz yeterliklerinin öğrencilerin başarıları üzerindeki etkisinin araştırılabileceğini bu çalışmadan hareketle önerebiliriz.

KAYNAKÇA

- Acer, D., Şen, M., & Ergül, A. (2012). Okulöncesi öğretmen adaylarının “topluma hizmet uygulamaları” dersi ile bu uygulamalara ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 45(2), 205-229.
- Akalın, Ş. H. (2011). *Türkçe Sözlük* (11. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Akgül, A. (2010). *Öğretmenlerin uygulamaya dayalı öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı beceri algılarının öğrencilerin seviye belirleme sınavı (SBS) başarısı ile ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 265089)
- Akman, Ö. (2014). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının teknolojik, pedagojik ve alan bilgisi öz yeterlik algı düzeylerinin çok yönlü incelenmesi* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 383615)
- Aktepe, V., Uzunöz, A. & Gündüz, M. (2018). Öğretim teknolojisi ve materyal tasarımı dersinin, öğretmen adaylarının mesleki kazanımlarına etkisine ilişkin farklı değişkenlere göre farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 31-43.
- Alım, M. (2007). Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme (ÖTMG) dersinin önemi ve öğretim sürecine ilişkin öneriler. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 12(17), 243-267.
- Alkan, C. (2011). *Eğitim teknolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Arpa, M. (2017). Gelişen eğitim teknolojilerinin eğitim programlarına etkisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 128-135.
- Bakaç, E. & Özen, R. (2015). Materyal tasarım öz yeterlik algısı ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 461-476.
- Bakaç, E. (2015). *Öğretmen adaylarının öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı dersine yönelik tutumları, yaratıcılık algıları ve öz-yeterlik inançları arasındaki ilişki* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 386932)
- Bakaç, E. ve Özen R. (2016). Öğretmen adaylarının öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı dersine yönelik tutumları, yaratıcılık algıları ve öz-yeterlik inançları arasındaki ilişki. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 41-61. doi: 10.17240/aibuefd.2016.16.1-5000182910
- Bakaç, E. ve Özen, R. (2017). Öğretmen adaylarının materyal tasarımı öz-yeterlik inanç düzeylerinin teknolojik pedagojik alan yeterlikleri bağlamında incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 613-632.
- Baloğlu, C. (2020). *Sınıf öğretmenlerinin öz yeterlilik inançları ile örgütsel yaratıcılık düzeyleri arasındaki ilişki (Kütahya merkez ilçesi örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 610605)
- Bayındır, N. & Arıcı, A. F. (2015). Sınıf tahtalarının kullanımı üzerine etkili bir araştırma. *Ana Dili Eğitim Dergisi*, 3(4), 74-83.
- Baytekin, Ç. (2004). *Öğrenme öğretme teknikleri ve materyal geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Bayturan, S. (2011). *Ortaöğretim matematik eğitiminde bilgisayar destekli öğretimin, öğrencilerin başarıları, tutumları ve bilgisayar öz-yeterlik algıları üzerindeki etkisi* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 286499)
- Bentler, P. M. & Bonett, D. G. (1980). Significance tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures. *Psychological Bulletin*, 88(3), 588-606.
- Birişçi, S. & Kul, Ü. (2018). Pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının teknoloji entegrasyonu öz-yeterlik inanışlarının incelenmesi. *Fen, Matematik, Girişimcilik ve Teknoloji Eğitimi Dergisi*, 1(1), 1-18.
- Bozkurt, A. & Akalın, S. (2010). Matematik öğretiminde materyal geliştirmenin ve kullanımının yeri, önemi ve bu konuda öğretmenin rolü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(27), Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr>
- Çelik Y. (2018). *Sınıf öğretmeni adaylarının müzik öğretimine ilişkin tutumları, öz yeterlilik inançları ve müzik yeteneklerine ilişkin öz yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 503097)
- Çelik, T. (2018). *Dil ve edebiyat eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Çiftçi, C. (2013). *Edebiyat Öğretiminde Teknoloji Kullanımı, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Bir Durum Çalışması* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 365213)
- Demiral, H. (2007). Ortaöğretim Öğrencilerinin Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Algıları. *Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi Bildirileri*. Erişim Adresi: <https://www.academia.edu>
- Demirel, Ö. & Altun, E. (2014). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Demirel, Ö. (1993). *Eğitim terimleri sözlüğü* (5. Baskı). Ankara: Usem Yayınları
- Demirel, Ö. (2007). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Demirel, Ö., Seferoğlu, S.S. & Yağcı, E. (2004). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirer, V. (2009). Eğitim materyali geliştirilmesinde karma öğrenme yaklaşımının akademik başarı, bilgi transferi, tutum ve öz-yeterlik algısına etkisi (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 234900)
- Driscoll, A., Holland, B., Gelmon, S., & Kerrigan, S. (1996). An assessment model for service-learning: Comprehensive case studies of impact on faculty, students, community, and institutions. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 3, 66-71.
- Ermış, F., Sarıtepeci, A. & Çakır, H. (2018). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin öğretim teknolojileri standartları öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi: Amasya ili örneği. *Eğitim, Bilim ve Teknoloji Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-9.
- Fer, S. (2009). *Öğretim tasarımı*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Gücüyeter, B. (2009). Türk dili ve edebiyatı derslerinde dinleme eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 161-170.
- Güldağ, B. ve Kanat, S. (2017). Öğretmen adaylarının eğitimde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmaya ilişkin yeterlilik algıları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi, *11. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim teknolojileri Sempozyumu* içinde (ss. 426-437). Malatya, İnönü Üniversitesi.

- Haseski, H. İ. (2019). Bilişim teknolojileri dersi: öğretmen adaylarının bakış açısından bir değerlendirme. *Trakya Eğitim Dergisi*, 9(4), 666-679.
- Hooper, D., Coughlan, J. & Mullen, M. R. (2008). Structural equation modelling: Guidelines for determining model fit. *The Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53- 60.
- Hu, L. ve Bentler, P. M. (1999). Cut off criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6 (1), 1-55.
- İncekara, S. & Karatepe, A. (2010). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yeni program temelinde ders kitaplarına yönelik düşünceleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 21, 46-64.
- Kaptan, F. (1998) Fen öğretiminde kavram haritası yönteminin kullanılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(14). 95-99.
- Karakuş, K. (2020). *DKAB öğretmenlerinin aldıkları din eğitiminin, duygusal zekâ düzeyleri ile mesleki öz-yeterliliklerine etkisi üzerine bir araştırma (İstanbul Anadolu yakası örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 612971)
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karataş, S. & Yapıcı, M. (2006). Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme ve materyal dersinin işlenişi ve uygulama önerileri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 311-326.
- Kavcar, C. (2002). Cumhuriyet döneminde dal öğretmen yetiştirme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35, 1-2.
- Kaya, Z. (2006). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Koçak Usluel, Y. & Seferoğlu, S. (2004). Öğretim elemanlarının bilgi teknolojilerini kullanmada karşılaştıkları engeller, çözüm önerileri ve öz-yeterlilik algıları. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 3(6), 143-157.
- Koşar, E. (2002). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Ezgi Yayınevi.
- Koroğlu, A. Y. ve Buz Demiriz, S. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin bilişim teknolojileri öz yeterlilik algıları, teknolojik araç gereç kullanım tutumları ve bireysel yenilikçilik düzeylerinin incelenmesi. *Eğitim Teknolojileri Araştırma Dergisi*, 6(1), Erişim Adresi: <http://www.idealonline.com.tr>
- Kuloğlu, A. (2019). Öğretmen adaylarına göre öğretim teknolojileri ve materyal tasarım dersi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 6(1), 33-44.
- Kurt, A. A. (2018). *Öğretim teknolojilerinin temelleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Küçük, M. (2011). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Küçükahmet, L. (2017). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- MEB. (2020). *Fatih Projesi*. Erişim Adresi: <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/about.html>
- Özçiftçi, M., & Çakır, R. (2015). Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ve eğitim teknolojisi standartları öz yeterliliklerinin incelenmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 5(1), 1-19.
- Peker, B., Küçükgencay, N. ve Acar, S. (2018). Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı dersinin, ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterliliklerine ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına. E. Yılmaz ve S. A. Sulak (Ed.), *Human society and education in the changing world* içinde. (ss. 180-188). Konya: Palet Yayınları.

- Sağır, R. (2019) *Sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi ve oyun dersine ilişkin öz-yeterlilik algı düzeyleri* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 589098)
- Sarıtaş, M. (2007). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Seferoğlu, S. (2006). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı: 1*. Öncü Basımevi. Ankara. Pegem A Yayıncılık.
- Selvi, K. (2008). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sever, R. (2010). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şad, S. N. ve Nalçacı, Ö. İ. (2015). Öğretmen adaylarının eğitimde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmaya ilişkin yeterlilik algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 177-197.
- Şahin, M. (2014). Öğretim materyallerinin öğrenme-öğretme sürecindeki işlevine ilişkin öğretmen görüşlerinin analizi. *K. Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 995-1012.
- Şimşek, N. (2002). *Derste eğitim teknolojisi kullanımı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tezcan, M. (2018). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Topçu, N. (2019). *Türkiye'nin maarif dâvası*. E. Erverdi& İ. Kara (Haz.). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tuncer, M & Özüt, A. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının eğitsel internet kullanımına yönelik öz yeterlik inançları. *TurkishStudies*, 7(2), 1079-1091.
- Uşun, S. (2006). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı:1*. Nobel Basımevi. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım.
- Uygun, K. ve Kılıçkara, S. (2019). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim teknolojileri ve materyal kullanımına ilişkin görüşleri. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 90-108.
- Ünal Bozcan, E. (2010). Eğitim öğretim faaliyetlerinde teknoloji kullanımı. *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 1-13.
- Üstüneri, M. (2004). Geçmişten günümüze Türk eğitim sisteminde öğretmen yetiştirme ve günümüz sorunları (Bildiri özeti). Erişim Adresi: <http://www.academia.edu>
- Varank, İ. ve Akgül, A. (2013). Öğretmenlerin uygulamaya dayalı öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı özyeterlilik algılarının öğrencilerin seviye belirleme sınavı (SBS) başarıları ile ilişkisi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(2), 253-265.
- Veyis, F. (2018). Türk dili ve edebiyatı öğretiminde çoklu ortam uygulamalarının etkileri: Millî Edebiyat Dönemi örneği. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*.63. 289-304
- Vural, B. (2006). *Eğitim-öğretimde teknoloji ve materyal kullanımı*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Yalın, H. İ. (2003). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara Nobel Yayıncılık.
- Yanpar, T. (2005). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldız, R.,Sünbül, A. M., Koç, M. & Halis, İ. (2004). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Konya: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yılmazel, Ö (2013). Temel bilgi teknolojileri II. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Kitapları

Yılmazel, Ö (2014). Temel bilgi teknolojileri I. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Kitapları.

EKLER

EK-1.Kişisel Bilgi Formu ve Materyal Tasarımı Öz-Yeterlik İnancı Ölçeği

Değerli Öğretmenler,
Elinizdeki bu çalışma, **materyal tasarımı öz-yeterlik inançlarını** belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Vereceğiniz yanıtlar araştırmanın sağlıklı yürütülmesi açısından oldukça önemlidir. Yardımlarınız ve hassasiyetiniz için teşekkür ederiz.

- Cinsiyetiniz:** ☒ Kız ☐ Erkek
- Mesleki deneyim:** ☐ 1-5 Yıl ☐ 6-10 Yıl ☐ 11-15 Yıl ☐ 15 ve üzeri
- Görev yaptığınız okul türü:** ☐ Meslek Lisesi ☐ Anadolu Lisesi ☐ İmam Hatip Lisesi
- ☐ Fen Lisesi ☐ Sosyal Bilimler Lisesi
- Mezun olduğunuz fakülte:** ☐ Eğitim Fakültesi ☐ Edebiyat Fakültesi ☐ Fen-Edebiyat Fakültesi
- Öğrenim Düzeyiniz:** ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora
- Dersleriniz için materyal geliştiriyor musunuz?** ☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kısmen
- Akıllı tahtayı derslerinizde kullanıyor musunuz?** ☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kısmen
- Materyal tasarımına yönelik hizmet içi eğitime katıldınız mı?** ☐ Evet ☐ Hayır

Materyal Tasarımı Öz-yeterlik İnancı Ölçeği

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Materyalde kullanılacak uygun yazı boyutunu belirleyebilirim.	5	4	3	2	1
2. Materyali uygun şekilde depolayabilirim.	5	4	3	2	1
3. Görselleri formel denge (simetrik) oluşturacak şekilde yerleştirebilirim.	5	4	3	2	1
4. Sözel verilere uygun grafik türünü (sütun, pasta vb...) seçerek kullanabilirim	5	4	3	2	1
5. WordArt kullanarak içeriğe uygun bir başlık oluşturabilirim.	5	4	3	2	1
6. Anlamlı bir bütün oluşturmak için ilişkili öğeleri yakın, ilişkisiz öğeleri uzak olacak şekilde yerleştirebilirim.	5	4	3	2	1
7. Materyali öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirebilecek şekilde tasarlayabilirim.	5	4	3	2	1
8. Modeli gerçeğine benzer şekilde oluşturabilirim.	5	4	3	2	1
9. Materyalde farklı şekilleri bir araya getirerek anlamlı bir bütün oluşturabilirim.	5	4	3	2	1
10. Modeli her öğrencinin kullanımına uygun olacak şekilde tasarlayabilirim.	5	4	3	2	1
11. Gerçek bir araç-gerecin öğrenciler için anlamlı bir modelini oluşturabilirim.	5	4	3	2	1
12. Sunumu zemin (arka plan) ve şekiller arasında zıt renkler kullanarak tasarlayabilirim.	5	4	3	2	1
13. Materyal üzerindeki önemli öğeye dikkat çekmek için okla gösterme, temel öğeyi büyük yapma gibi yönlendirme ilkelerini kullanabilirim.	5	4	3	2	1
14. Materyalde kullanılacak uygun yazı tipini belirleyebilirim.	5	4	3	2	1
15. Sunuda kullanılan dili öğrenci hazır bulunuşluk düzeyine uygun şekilde belirleyebilirim.	5	4	3	2	1
16. Sunuda bulunan önemli öğelere dikkat çekmek için öğeyi kalınlaştırma, farklı renk ve boyut kullanma gibi vurgu ilkelerini kullanabilirim.	5	4	3	2	1
17. Kelime işlemci programını (Word) kullanarak ders kazanımlarına uygun test, ödev ve alıştırmalar tasarlayabilirim.	5	4	3	2	1
18. İki boyutlu bir materyalde dersin kazanımlarına uygun bir başlık yazabilirim.	5	4	3	2	1
19. Kelime işlemci veya sunu programlarında hazırlanan metnin kenar boşluklarını, başlık ve metin arası boşlukları, satırlar arası boşlukları uygun şekilde ayarlayabilirim.	5	4	3	2	1
20. Görseller arasındaki ilişkiyi oklar ve çizgiler kullanarak yansıtabilirim.	5	4	3	2	1
21. Materyali öğrencinin eğitim ihtiyacına yönelik olarak tasarlayabilirim.	5	4	3	2	1
22. Modeli söküp takılabilen parçalardan oluşacak şekilde tasarlayabilirim.	5	4	3	2	1
23. Materyalin rengini grubun yaş özelliklerini dikkate alarak seçebilirim.	5	4	3	2	1
24. Kelime işlemci programında hazırlanan materyallerin üzerinde öğrenci ilgisini uyandıracak resim, şekil ve simgeler oluşturabilirim.	5	4	3	2	1
25. Materyali öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirebilecek şekilde tasarlayabilirim.	5	4	3	2	1

EK-2.Kişisel Bilgi Formu ve Materyal Tasarımı Öz-Yeterlik İnancı Ölçeği İzin Onayı

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ

Sayı : 36648235-605.01-E.23997385
Konu : Uygulama İzni

03/12/2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: a) Atatürk Üniversitesi Rektörlüğünün 26/11/2019 tarihli ve E.1900337498 sayılı yazısı.
b) Atatürk Üniversitesi Rektörlüğünün 27/11/2019 tarihli ve E.1900339114 sayılı yazısı.

İlgi yazılar gereği, Atatürk Üniversitesi Araştırmacılarından Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyat Eğitim Bilim dalı yüksek lisans öğrencisi **Hakan ÇINAR'ın**, Dr. Öğr. Üyesi. Fatih VEYİS'in danışmanlığında; Erzurum İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı ortaöğretim kurumlarında görev yapan Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerine yönelik; *"Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Materyal Tasarım Öz Yeterlik Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi"* konulu çalışması ile Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim dalı doktora öğrencisi Vahit Ağa YILDIZ tarafından ekli listede belirtilen okullarda; *"Sınıf Öğretmenlerinin Motivasyonu ve İş Doyumunun Öz Belirleme ve Çift Etmen Kuramı Çerçevesinde İncelenmesi"* konulu çalışmaları için uygulama izni talebinde bulunmuşlardır.

İlgi yazılar ve ekleri, Bakanlığımızın 12/09/2017 tarihli ve 13610717 (2017/25) sayılı genelgesi çerçevesinde Komisyonumuzca incelenmiş olup, *"Araştırmaların, eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde"*, komisyon kararlarında belirtilen veri toplama araçlarının kullanılarak, uygulama yapılması, yapılan çalışmalarının sonuçlarının birer örneğinin Müdürlüğümüz, Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü (AR-GE Birimi)'ne gönderilmesi ve çalışmaların bir eğitim öğretim yılına kapsayacak şekilde yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde; Olurlarınıza arz ederim.

İsmail YEŞİLYURT
İl Millî Eğitim Müdür V.

OLUR
03/12/2019

Önder COŞGUN
Vali a.
Palandöken Kaymakamı
Vali Yardımcısı V.

Ek: İlgî Yazılar (2 adet dosya)

Yönetim Cad. Valilik Binası Kat:4 Yakutiye ERZURUM
Elektronik Ağ: <http://erzurum.meb.gov.tr>
e-posta: arge25@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: AR-GE Birimi
Tel: (0 442) 234 4800-179
Faks: (0 442) 235 1032

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN

Adı Soyadı	Hakan ÇINAR
Kurumu / Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Erzurum
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi.	Erzurum İli Millî Eğitim Müdürlüğüne Bağlı Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenleri
Araştırmanın konusu	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Materyal Tasarım Öz Yeterlik Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi
Üniversite / Kurum onayı	Kurum Onayı ile
Araştırma / Proje /Ödev / Tez önerisi	Uygulama izni
Veri toplama araçları	Materyal Tasarım Öz Yeterlik Algısı Ölçeği
Görüş İstenilecek Birim / Birimler.	

Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün Araştırma, Yaratma ve Sosyal Etkinlik İzinleri konulu 2017/23 nolu genelge doğrultusunda yapılan incelemede araştırmanın kabulüne karar verildi.

Komisyon Kararı Oybirliği ile Kabulüne

Muhafız Üyenin Adı ve Soyadı

KOMİSYON

03.12.2019
Komisyon Başkanı
Ömer Paruk PALA
Şube Müdürü

Özge
ÖZGE AÇIKVER

Özge
MEZUR ARAŞ

ÖZGEÇMİŞ

1977 yılında Erzurum'un Pasinler ilçesinde dünyaya geldi. İlköğretimini doğduğu yerde liseyi Erzurum Atatürk lisesinde tamamladı. 1996 yılında Aydın Andan Menderes Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandı. 2000 yılında mezun oldu ve Erzurum'da çeşitli okullarında Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği yaptı. 2014 yılında MEB görevde yükselme sınavı ile şube müdürü oldu. 2014 yılından beri Erzurum ili Yakutiye ilçe Milli Eğitim Müdürlüğünde görev yapmaktadır. Yetmiş beş tane mahalli ve merkezi seminer ve kurslara eğitim yöneticiliği ve kursiyer olarak katılmıştır. Evli ve üç çocuk babasıdır.

